

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
SOS! Birinci sinfə
gedənlərin
sayında
azalma -
səbəblər
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 18 sentyabr 2025-ci il Cümə axşamı № 167 (8777) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Şuşada iki tarixi görüş - Əliyevdən bədxahlara əzici mesaj

Prezidentin türk generalı və BƏƏ liderini Qarabağda qarşılamaşı bölgəni həm də siyasi mərkəzə çevirməkdədir

yazısı səh.6-da

Prezident "Qarabağ"ı təbrik etdi

yazısı səh.2-də

Sərhəddəki "baş casus" Bakını şərlədi - sərt təpki

yazısı səh.6-da

"Sülh müqaviləsi 2026-ya qalmayacaq..." - sensasion gəlişmə

yazısı səh.7-də

Bakı Moskvaya yenə "yox" dedi - bu məsələdə...

yazısı səh.5-də

Sumqayıtda dəhşət: arvadının başını kəsdi

yazısı səh.10-da

Makron Azərbaycana axırını pisliyini də etdi

yazısı səh.5-də

Ukrayna müharibəsinin taleyini bu ölkə həll edə bilər

yazısı səh.14-də

Türkiyədə azyaşlılara sosial şəbəkə qadağası, bəs Azərbaycanda?

yazısı səh.15-də

Tramp "rəngli" inqilablara qarşı - Sorosa ağır ittiham

yazısı səh.14-də

Bakıda 1,5 milyonluq dələduzluq - şok təfərrüat

yazısı səh.15-də

ABS-DƏN BAKI VƏ İRƏVANA XƏBƏRDARLIQ - SƏRHƏDDƏ TƏXRİBAT HAZIRLIĞI

Dövlət Departamenti sərhədyanı zonalardan çəkinməyi məsləhət görür; Ağ Evdəki tarixi razılaşmanı pozmaq istəyən qüvvələrin məkrli planı nədir?

yazısı səh.9-da

Hökumət Bakının xilasını üçün çırmandı - tıxaclara son?

Nazirlər Kabineti işçi qrupu yaradı, paytaxtın iki böyük prospektində yolların genişləndirilməsinə başlanılır; dözülməz sıxlıq nə zaman bitəcək...

yazısı səh.3-də

Deputat:
"Ay nazir, niyə müraciətə cavab vermirsən?"

yazısı səh.3-də

Kirsti Narinen

Bakıdan fin səfirə etiraz:
"Sənə nə düşüb, ay Kirsti?!"

yazısı səh.8-də

Rauf Arifoğlu:
"Belə yaramazların cavabını türk milləti özü verir"

yazısı səh.4-də

Prezident “Qarabağ”ı təbrik etdi

Prezident “Qarabağ”ı “Benfika” üzərində qələbə münasibətilə təbrik edib. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan dövlət başçısının sosial şəbəkə hesabında paylaşım edilib.

“Qitənin ən nüfuzlu klub turnirində - Çempionlar Liqasının əsas mərhələsində ilk qələbəsini qazanması münasibətilə Ağdamın “Qarabağ” futbol klubunu ürkədən təbrik edirəm. Bu, Azərbaycan futbolunun, Azərbaycan idmanının tarixi zəfəridir. “Qarabağ”ın Avropanın köklü klublarından biri olan “Benfika” ilə səfər matçında oyunun gedişində möhtəşəm geridönüş edərək parlaq qələbə çalması onun məğlubedilməz ruhunu, mübarizə əzmini göstərir. Bu qələbə ilə doğma komandamız Azərbaycan xalqına böyük sevinc bəxş etmişdir. Hər bir azərbaycanlı Avropada xariqələr yaradan “Qarabağ”la qürur duyur. Komandamıza Çempionlar Liqasının növbəti oyunlarında uğurlar və yeni-yeni zəfərlər arzu edirəm”.

Gürcüstan Azərbaycana borcunu tam ödədi

Gürcüstan uzun illər boyu Rusiya, Azərbaycan və Ermənistanla olan borcunu tam ödəyib. “APA-Economics” xəbər verir ki, bu barədə TASS Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyinə istinadən məlumat yayıb.

Məlumatla görə, ölkənin xarici borcu ilə bağlı məlumatlar 2003-cü ildən etibarən mövcuddur və həmin ilin yekunlarına görə, Gürcüstanın ümumi dövlət borcu 1,56 mlrd. dollar olub, bunun da 156,9 mln. dolları Rusiyanın payına düşüb.

Bildirilir ki, cari ilin avqust ayının yekunlarına görə, Gürcüstanın ümumi dövlət borcu 9,09 mlrd. dollar olub, bu da aylıq müqayisədə 50 mln. dollar azalma deməkdir.

Qeyd olunur ki, Gürcüstanın Azərbaycan və Ermənistanla olan borcunun məbləği son vaxtlar təxminən bərabər olub və 1 mln. dollardan az olub.

Bu qurumlar onlayn rejimə keçdi

Hökumət Evinə yerləşən dövlət qurumlarının əməkdaşları 5 gün müddətində onlayn rejimə fəaliyyət göstərəcəklər. Hökumət Evinə yerləşən qurumlardan “Qafqazinfo”ya məlumatı təsdiqləyiblər. Bildirilib ki, buna səbəb Formula 1 yarışları ilə əlaqədar ərazidə hərəkətin məhdudlaşdırılmasıdır.

Hökumət Evi yarışların keçirildiyi əsas zonada yerləşdiyindən sentyabrın 22-nə qədər binaya giriş qadağan olunub. Əməkdaşların da məhz həmin gündən işə qayıdacaqları qeyd olunub.

Qeyd edək ki, Hökumət Evinə bir neçə dövlət qurumu - Mədəniyyət Nazirliyi, Energetika Nazirliyi, İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil, Ailə, Qadın, Uşaq Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsi, ADSEA tabeliyindəki Regional Su Meliorasiya Xidməti fəaliyyət göstərir.

Taksilərlə bağlı mühüm qərar - bundan sonra sürücülər...

Avtomobil nəqliyyat vasitələrinə və avtomobil nəqliyyatının infrastruktur obyektlərinə dair ümumi tələblər təkmilləşdirilir. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə məsələ Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında müzakirə edilən “Avtomobil nəqliyyatı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində öz əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, ümumi istifadədə olan sərnişin avtomobil nəqliyyatına, habelə müntəzəm sərnişin daşımaqlarını yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələrinə dair ümumi tələblər avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişin və baqaj daşınması qaydaları ilə müəyyən olunacaq.

Müntəzəm sərnişin daşımaqlarını yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələri yerlərinin müəyyən edilməsi, onların quraşdırılması, idarə edilməsi və saxlanılması müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən təmin ediləcək.

Avtomobil nəqliyyatının infrastruktur obyektlərinin (dayanacaq məntəqələri istisna olmaqla) yerləşdirilməsi, yaxud təyinatı avtomobil nəqliyyatının digər infrastruktur ob-

yektinə dəyişdirilməklə yeni-dən qurulması sərnişin və yük axınının həcminə, həmçinin nəqliyyat xidmətləri istehlakçılarının tələbatına uyğun olaraq, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurumun) rəyi nəzərə alınmaqla şəhərsalma və tikinti qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçiriləcək.

Qanun layihəsi müntəzəm sərnişindəşımada xidmətlərini yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələrinin yerlərinin müəyyən edilməsi, onların quraşdırılması, idarə edilməsi sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə hazırlanıb və bu məqsədlə vahid səlahiyyətli qurumun müəyyən edilməsi nəzərdə tutur.

Belə ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, Bakı şəhərinin inzibati ərazisində

müntəzəm sərnişindəşımada xidmətlərini yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələrinin yerlərinin müəyyən edilməsi, onların quraşdırılması və idarə olunması Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyinin, Bakı şəhərinin inzibati ərazisi istisna olmaqla, digər ərazilərdə zəruri olan infrastrukturun yaradılması işini təşkil etmək, həmçinin sərnişin nəqliyyatı vasitələri üçün dayanacaqların yerləşdirilməsi sxemlərini təsdiq etmək və nəzarəti həyata keçirmək səlahiyyəti isə yerli icra hakimiyyəti başçılarının səlahiyyətindədir.

Müntəzəm sərnişin daşımaqlarını yerinə yetirən avtomobil nəqliyyatı üçün dayanacaq məntəqələri yerlərinin müəyyən edilməsinin, onların quraşdırılmasının, idarə edilməsinin və saxlanılmasının vahid qurum tərəfindən təmin edilməsi bölgələrdə əhaliyə göstərilən xidmətinin artmasına, bu sahədə ölkə üzrə vahid standartların tətbiqinə xidmət edəcək.

Bakıda 20 milyarddan çox məhsul satılıb

2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Bakı şəhərində pərakəndə ticarət dövriyyəsinin həcmi 2024-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 4,3 faiz artaraq 20 milyard 489,7 milyon manat olub.

Bu barədə “APA-Economics” Bakı şəhər Statistika İdarəsinə istinadən xəbər verir.

Məlumatla görə, ticarət şəbəkəsində satılmış ərzaq məhsulları, içkilər və bütün məmulatların dəyəri əvvəlki ilin yanvar-iyul ayları ilə müqayisədə 2 faiz artaraq 11 milyard 300,5 milyon manata, qeyri-ərzaq malları isə 7,2 faiz artaraq 9 milyard 189,2 milyon manat olub. Əvvəlki ilin yanvar-iyul ayları ilə müqayisədə cari ilin yanvar-iyul aylarında pərakəndə ticarət dövriyyəsi real ifadədə müəssisələr üzrə 7,9 faiz,

fərdi sahibkarlar, bazar və yarmarkalarda isə 2,3 faiz artıb. İstehlak məhsullarının 38,4 faizi hüquqi şəxs statuslu müəssisələrdə, 50,2 faizi fərdi sahibkarlara məxsus ticarət obyektlərində, 11,4 faizi isə paytaxtın əmtəə bazarlarında satılıb.

Xatırladaq ki, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanda pərakəndə ticarət şəbəkəsində istehlakçılara 35,1 milyard manatlıq, o cümlədən 19,3 milyard manatlıq ərzaq məhsulları, içkilər və bütün məmulatları, 15,8 milyard manatlıq qeyri-ərzaq malları satılıb.

Daşkəsəndə əməliyyat: 12 kq narkotik aşkarlandı

Narkotik vasitə və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə paytaxt və bölgələrdə fasiləsiz olaraq davam etdirilir. Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidmətinin Gəncə regional qrupundan verilən məlumata görə, Daşkəsən Rayon Polis Şöbəsi əməkdaşlarının bu istiqamətdə çətin relyef şəraitində həyata keçirdikləri əməliyyat zamanı narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olan 31 yaşlı Zamin Məmmədov saxlanılıb. Onun üzərindən ümumi çəkisi 12 kiloqram 150 qram tərkibli psixotrop maddələrlə zənginləşdirilən narkotik vasitə mariyuana aşkarlanıb.

Araşdırma zamanı onun narkotik vasitələri maddi qazanc müqabilində əldə etdiyi müəyyən olunub.

Faktla bağlı cinayət işi başlanıb. Z.Məmmədov barəsində məhkəmənin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Saxlanılan şəxsin daxil olduğu narkosəbəbənin digər üzvlərinin də ifşa olunması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

133 min manatı ələ keçirdi, cəza istənilir

Bakıda külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunan Əlizamin Mayılovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

Teleqraf xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə hakim Anar Sadıqovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə prokuror ittiham nitqi ilə çıxış edib.

O, təqsirləndirilən şəxsin 7 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib.

Dövlət ittihamçısı təqsirləndirilən şəxsin barəsində seçilmiş başqa yere getməmək barədə qətimkan tədbirinin həbs-qətimkan tədbiri ilə əvəz olunmasını, onun məhkəmə zalından həbs edilməsini təklif edib. Növbəti proses sentyabrın 24-də davam edəcək.

Qeyd edək ki, təqsirləndirilən şəxs Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2- (külli miqdarda dələduzluq törətmək) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb.

Cinayət işi üzrə iki nəfərə qarşı dələduzluq edilib. O, Liza Quliyevanın etibarından istifadə edərək onun əvvəlcə 90 min, daha sonra isə 43 min manat pulunu ələ keçirib. Ümumilikdə ziyan 133 min manatdır.

Hökumət Bakının xilas

Üçün çirmandı - tıxaclara son?

Nazirlər Kabineti işçi qrupu yaradı, paytaxtın Böyükşor gölü ətrafında, Heydər Əliyev və Ziya Bünyadov prospektləri arasında yerləşən ərazilərdə yolların genişləndirilməsinə başlanır; dözülməz sıxlıq nə zaman bitəcək?

Bakı şəhərinin sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində strateji əhəmiyyətli şəhərsalma təşəbbüsünün dəstəklənməsi üzrə İşçi Qrup yaradılıb. Nazirlər Kabineti bu barədə sərəncam verib.

İşçi qrupa tapşırılıb ki, investorlar tərəfindən iqtisadiyyat Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi vasitəsilə işçi qrupa təqdim olunan şəhərsalma investisiya layihələrinə baxılmasını və ilkin qiymətləndirilməsini həyata keçirsin və şəhərsalma investisiya layihələrinin icrası çərçivəsində aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) tərəfindən müvafiq icazə sənədlərinin verilməsi istiqamətində fəaliyyətin əlaqələndirilməsini təmin etsin, yəni qurulacaq ərazilərdə köçürülmə prosesinin həyata keçirilməsinə və layihələrdən irəli gələn öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etsin.

Eyni zamanda ilkin olaraq Bakı şəhərinin Böyükşor gölü ətrafında, Heydər Əliyev və Ziya Bünyadov prospektləri arasında yerləşən ərazilərinin, Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodu ətrafında olan ərazilərinin dövlət-özel tərəfdaşlığı modeli çərçivəsində razılaşdırılmış konseptual layihələr əsasında yenidən qurulmasının həyata keçirilməsi üçün investisiya qoyuluşuna zəruri şərait yaradılmasını, həmin layihələr üzrə investisiya müqavilələrinin şərtlərinin razılaşdırılmasını və digər zəruri tədbirlərin görülməsini təmin etsin.

Bu genişlənmə işləri, hökumətin atacağı addımlar paytaxtın yol, tıxac, nəqliyyat problemlərinin həllinə

kompleks təsir göstərə biləcəkmi? Bakı nə zaman və necə sıxlıqdan qurtula bilər?

Qeyd edək ki, Nəqliyyat İntellektual İdarəetmə Mərkəzinin (NİİM) yaydığı məlumatda qeyd olunur ki, bu istiqamətlərdə əsasən sıxlıq müşahidə olunur:

1. Yusif Səfərov küçəsi, mərkəz istiqamətində;
2. Üzeyir Hacıbəyli küçəsi, Azadlıq prospekti ilə kəsişməyə qədər;
3. Heydər Əliyev prospekti, əsas yol, mərkəz istiqamətində;
4. Heydər Əliyev prospekti, köməkçi yol, mərkəz istiqamətində;
5. Ziya Bünyadov prospekti, Müzəffər Nərimanov küçəsi ilə kəsişmədən "20 Yanvar" metro stansiyası istiqamətində;
6. Binəqədi şosesi, "Azadlıq prospekti" metro stansiyası istiqamətində;
7. Bakı-Sumqayıt şosesi, "20 Yanvar" metro stansiyası istiqamətində;
8. Tiflis prospekti, "20 Yanvar" metro stansiyasından mərkəz istiqamətində sıxlıq müşahidə olunur.

Azərbaycanın tanınmış memarı, professor Cahid Həsənov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a belə şərh verib: "Gözlənilirdi ki, artıq şəhərsalma sahəsində elə bir mərhələyə çatmışıq ki, burada tək şəhərin genişlənməsi deyil, həm də illərdir müşahidə etdiyimiz inkişafın nəticələri özünü göstərir. Tikililərin sayının çoxluğu da bu inkişafın gözəl göstəricisidir. Eləcə də, bu sahədə çalışan in-

sanların işlə təmin olunması, insanların bu istiqamət üzrə təhsilin inkişafına yönəldirilməsi və marağın artması deməkdir.

Burada sevindirici hal ondan ibarətdir ki, genişmiqyaslı layihələrin həyata keçirilməsi Bakıda sıxlığın aradan qalxmasına imkan verir. Tıxacın səbəblərindən biri də odur ki, Bakının küçə və prospektləri hələ 19-cu əsrin sonları, 20-ci əsrin əvvəllərində formalaşdırılıb. O vaxtkı planlaşdırma 500 min - 1 milyon əhali üçün nəzərdə tutulmuşdu. Amma bu gün Bakı artıq 3-4 milyon insanı özündə cəmləyib. İndi bəziləri deyir, Bakı dözmür, tıxac problemi daha da kəskinləşir. Çağırışlar edirlər ki, Bakı boşaldılmalıdır, dövlət qurumları və paytaxt funksiyaları digər rayonlara köçürülməlidir. O qədər rayonu köçürmək olarmı? Əgər paytaxtın hansısa rayona köçürülməsi məsələsi reallaşarsa və 10 faiz köçürülsə belə, bundan da pis nəticələr ola bilər. Məsələn, dünyanın müxtəlif böyük şəhərlərində biz memarlarla da əməkdaşlıq edirik, şəhərsalma təcrübələrini öyrənirik. Elə şəhərlər var ki, Bakıdan kiçikdir, amma əhalisi daha çoxdur, üstəlik, turist axını da əlavə olunur. Hətta elə şəhərlər var ki, əhalisi 10 milyon nəfərə çatır. Amma bu, o demək deyil ki, nəqliyyat sistemi iflic olur və insanlar günlərlə tıxacda qalır. Əsas məsələ yolların düzgün planlaşdırılmasıdır. Yolların genişləndirilməsi, infrastrukturun müasir tələblərə uyğun qurulması bu

problemi minimuma endirir.

Bakının yüklənməsinin azaldılması tək mərkəzin sıxlığının aradan qaldırılması ilə bitmir. Bununla yanaşı, paytaxt ətraf rayonlarla birləşdirən yeni yol şəbəkəsi qurulmalı, köməkçi, səpəlyici prospektlər salınmalıdır. Təsəvvür edin, hər gün rayonlardan Bakıya minlərlə maşın daxil olur. Məsələn, Salyan tərəfdən gələn nəqliyyat axını, Ələt istiqamətindən başlayan, Bayraq meydanından "Azneft" dairəsinə qədər, Sumqayıtdan 20 Yanvar ətrafına qədər hər gün ciddi tıxaclar görürük. Bu mənzərə həmişə bizim tanışdır. Deməli, məsələnin həlli üçün alternativ yollar və paylayıcı prospektlər zəruridir. 200 kilometrlik məsafəni avtomobillə 2 saata gəlişən. Amma həmin maşın şəhərə daxil olanda vəziyyət dəyişir. Çünki paytaxtın içində yollar dar və yüklənib, köməkçi və paylayıcı prospektlər olmadığından nəqliyyat bir nöqtədə "direnir". 200 yox, 20 kilometrlik yolda da, mənzildən mənzilə çatanda da 1-2 saat tıxacda vaxt itirir. Məhz bu amil şəhərin içində yol infrastrukturunun düzgün planlaşdırılmasındadır. Bu səbəbdən də yeni konseptual həllərə ehtiyac var. Burada yalnız beynəlxalq səviyyəli mütəxəssislər deyil, həm də yerli mütəxəssislərin təklifləri nəzərə alınmalıdır. Çıxış yolu aydındır. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, tarixi memarlığa malik şəhərlərdə şəhərsalma zamanı yolların formatı və modulu düzgün müəyyənəndirilir.

Deputat: "Ay nazir, niyə müraciətə cavab vermirsən?"

"Nazirlər, komitə sədrləri məktublarınıza və telefonlarınıza cavab vermir". Musavat.com xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin dünən keçirilən iclasında deputat Səyyad Aran deyib.

Səyyad Aran

O qeyd edib ki, xalqla üzbəüz qalan deputatdır, nazir və komitə sədrləri deyil: "Seçicilər məndən soruşur ki, ay müəllim, filan məsələ bəs nə oldu? Cavabı mən verməli oluram. Bəs, ay nazir, ay komitə sədri, sən niyə deputatın müraciətinə cavab vermirsən? Heç olmasa köməkçilərinə göstəriş versinlər. Bizim nazirlərin tempi ölkə Prezidentinin iş tempinə uyğun deyil.

Növbəti plenar iclasların birində mən bu adamların adını çəkəcəm. Verdikləri cavablar isə çox bivecdir".

Sabiq nazir müavininə hökm oxundu

Xüsusi külli miqdarda mənimləmədə təqsirləndirilən müdafiə nazirinin sabiq müavini, Maddi-Texniki Təminat Baş İdarəsinin keçmiş rəisi, mərhum general-leytenant Fuad Məmmədov, şirkət əməkdaşı - Fuad Şeydabəyov və Azər Xəlilovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi yekunlaşıb.

Fuad Məmmədov

APA xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsində hakim Fikrət Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə hökm oxunub.

Hökmə əsasən, təqsirləndirilən Fuad Şeydabəyov 10 il 6 ay, Azər Xəlilov isə 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Fuad Məmmədov vəfat etdiyi üçün ona cəza təyin edilməyib.

Qeyd edək ki, general Fuad Məmmədov 2018-2020-ci illərdə müdafiə nazirinin maddi-texniki təminat üzrə müavini - Maddi-Texniki Təminat Baş İdarəsinin rəisi olub. O, 2020-ci ildə vəfat edib. İş üzrə onun oğlu hüquqi varisi kimi tanınıb.

Fuad Məmmədovun Cinayət Məcəlləsinin 179.4, 341.2.1, 341.2.3 və 313-cü maddələri ilə təqsirləndirildiyi cinayət işinin ibtidai istintaqı Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsində aparılıb.

İttihama görə, mərhum general Fuad Məmmədov iki nəfər şirkət rəsmisi - Fuad Şeydabəyov və Azər Xəlilovla əlbir olaraq 15 milyon manata yaxın dövlət vəsaitini mənimləmişlər.

məlidir. Bu gün Bakıda da həmin yanaşma tətbiq olunmalıdır. Əgər paylayıcı prospektlər salınmasa, şəhərin 3-4 milyonluq əhalisinin yaratdığı sıxlıq aradan qalxmıyacaq. Yeni tıxacın həlli paytaxtın tamamilə köçürülməsi ilə deyil, şəhərin yükünü səpələyən yeni yol şəbəkəsinin yaradılması ilə mümkündür. Qanunvericilik çərçivəsində yol planlaması elə aparılmalıdır ki, tıxacların başladığı nöqtədən etibarən alternativ paylayıcı yollar fəaliyyətə keçsin. Əgər bu mexanizm işləsə, tıxac problemi də minimuma enəcək".

Memar əlavə edib ki, Bakıda tıxac probleminin dərinləşməsinə təsir edən amillərdən biri də sürət hədlərinin aşağı olmasıdır: "Məsələn, bəzi prospektlərdə sürət 90 km/saat əvəzinə 60 km/saat müəyyənəndirilir, halbuki bu yollarda texniki imkanlar sürətin 90-120 km/saat arasında olmasına şərait yaradır. Şəhəratrafi kəndlərdən gələn nəqliyyatın da bu məhdudiyyətlər səbəbindən yığılması tıxacı birə-beş, hətta birə-on dəfə artırır. Əslində planlama aparılarkən tək indiki vəziyyət yox, qarşıdakı

10, 20, 50 ilin əhali artımı da nəzərə alınmalıdır. Burada iqtisadi inkişafın dinamikası və turist axınının potensialı da əsas götürülməlidir. Məsələn, əgər bu gün müəyyən bir məkana gündə 10 min turist gəlsə, 30 ildən sonra bu rəqəm 100 min, hətta 300 minə çata bilər. Ona görə də yollar və nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı məhz gələcək proqnozlar əsasında aparılmalıdır. Şəhərsalmanın əsas prinsiplərdən biri məkanların düzgün hesablanması və ona uyğun yeni yolların salınmasıdır. Amma yolların tək çəkilməsi kifayət etmir, onların hansı formada qurulması da xüsusi elmdir. Məsələn, şəhərdə çox sayda işıqforun olması hərəkəti ləngidir və vaxt itkisinə səbəb olur. Əksinə, işıqforların sayının azaldılması, köməkçi yolların əsas magistralara qoşulması və paralel yolların salınması nəqliyyat yükünü azaldır. Əgər bu prinsiplər düzgün tətbiq olunsay, hətta Bakının əhalisi 3-4 milyon yox, 8-10 milyon nəfərə çatsa belə, ciddi tıxac problemi ilə üzləşməyəcək".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Son günlər sosial şəbəkələrdə, xüsusilə TikTok platformasında Türkiyə vətəndaşlarının bir qismi arasında “Azərbaycanlılar qardaşımız deyil” tipli çağırışların yayıldığı müşahidə olunur.

Müxtəlif profilərdən paylaşılan videolarda guya “Azərbaycanla qardaşlıq mənasızdır, əsl qardaş kürdlərdir” kimi fikirlər səsləndirilir. Həmin materiallarda açıq-aş-

Türkiyəli blogerdən Azərbaycan xalqına həyasız böhtan - Bakıdan sərt cavab

Rusiya daha bir diaspor rəhbərini vətəndaşlıqdan çıxardı

“Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Muxtariyyəti” Moskva Regional İctimai Təşkilatının sədri Bəxtiyar Həsənov Rusiya vətəndaşlığından məhrum edilib.

Modern.az xəbər verir ki, bu barədə Rusiya mediası məlumat yayıb.

Rusiya hakimiyyət dairələrinə yaxın “Readovka” kanalının iddiasına görə, o, “qeyri-legal miqrasiya, kontrafakt dövryyəsi və milli zəmində qarşıdurmalar yaratmaq”da ittiham olunur.

Qeyd edək ki, Həsənov Rusiyada vətəndaşlığını 2000-ci illərdə alıb.

O, bu yaxınlarda Moskva Dövlət Linqvistik Universitetində çıxışı zamanı rektora hədiyyə təqdim edərkən həmin hədiyyənin Şuşadan gətirildiyini bildirib.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl Azərbaycanın daha bir neçə diaspor rəhbəri Rusiya vətəndaşlığından məhrum edilib.

Türkiyədə FETÖ əməliyyatı: 10 hərbi saxlanıldı

Ankara Baş Prokurorluğu Türkiyə Hərbi Dəniz Qüvvələrinə sızmağa cəhd edən FETÖ üzvlərinə qarşı genişmiqyaslı əməliyyata başlayıb.

Modern.az xəbər verir ki, “CNN Türk”ün məlumatına görə, əməliyyat çərçivəsində biri fəaliyyətdə olan, doqquzu isə əvvəllər ordudan kənarlaşdırılmış 10 zabıt və gizir saxlanılıb.

İstintaq materiallarında qeyd olunur ki, saxlanılan şəxslər FETÖ nümayəndələri ilə əlaqə saxlayıblar. Onlara qarşı şahid ifadələri də mövcuddur. Əməliyyatlar üç vilayətdə aparılıb.

Qeyd edək ki, bir gün əvvəl FETÖ ilə əlaqədə şübhəli bilinən 15 nəfər, o cümlədən Xarici İşlər Nazirliyinin 8 əməkdaşı saxlanılmışdı.

Xatırladaq ki, 15 iyul 2016-cı il dövlət çevrilişi cəhdindən sonra FETÖ Türkiyədə və bir sıra ölkələrdə terror təşkilatı kimi tanınıb. Təşkilatın lideri Fəvullah Gülen 2024-cü ilin oktyabrında ABŞ-də vəfat edib.

Blogger deyir ki, azərbaycanlılar savadsızdır. Halbuki Azərbaycan bölgədə təhsil səviyyəsi ən yüksək olan dövlətlərdən biridir. Onun söylədikləri boş və cəfəng fikirlərdir. Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı əbədidir. Bizi

bağlayan tək dövlətlərarası münasibətlər deyil, bir-birimiz üçün verdiyimiz şəhidlərin ruhudur. Bu birlikdəliyə heç bir zehniyyət kölgə sala bilməz”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

Rauf Arifoğlu: “Nifaq yaratmaq istəyən belə yaramazların cavabını türk milləti özü verir” Tənzilə Rüstəmxanlı: “Qızıqdırıcılıq etməklə Azərbaycanla Türkiyənin arasını vurmaq istəyirlər”

kar Azərbaycan xalqı hədəfə alınır, saxta müqayisələrlə türk toplumunda parçalanma yaratmaq cəhdi edilir.

Bir neçə gün öncə də türkiyəli bloger öz TikTok səhifəsində Azərbaycan xalqı barəsində təhqiramiz fikirlər səsləndirib. O, xalqımıza xas olmayan cəhətləri sadalayıaraq, qarayaxma kampaniyası aparıb: “Azərbaycanlıları sevmirəm. Onları sevmək məcburiyyətində deyilsən. Amma bunu anlamalısan ki, sənin həyatına heç bir faydası olmayan azərbaycanlılara qardaş deyirsən. Onların söyüş-kənliyi, təhsilsizliyi, kasıblığı sənə bir şey verməz. Amma sənə eyni torpaqda yaşayan kürdlər işində, ticarətində, qonşuluğunda sənə fayda verər. Sən Azərbaycanı, sadəcə, televiziya izləyirsən. Amma yanındakı kürdlə hər gün eyni havanı alırsan. Ən böyük yanlış budur: gerçək qardaş görmürük, heç bir faydası olmayanı ucaldırıq. Artıq gözünü aç. Gerçək qardaş yanındakı xalqdır, uzaqdakı romantik qardaş nağılları deyil”.

Daha sonra o, digər paylaşımında da yazıb: “Türkmənistan, Özbəkistan, Qazaxıstan gözəl ölkələr ola bilər, amma mənim qardaşım deyillər. Mənim qardaşım bu torpaqlarda yaşayan, eyni çörəyi böldüyüm, əsgərlikdə çiyin-çiyinə dayandığım kürdlərdir. Azərbaycanlılar mənə nə verdi? Siyasətçilər nağıl danışdı, qardaşlıq mahını oxudular. Mənə Azərbaycan romantizmindən danışmayın. Mənim qardaşım kürdlərdir”.

Əlbəttə, bu cür kampaniyalar təsadüfi deyil. Əslində

Türkiyə ilə Azərbaycanın son illərdə qurduğu strateji mütəfiqlik, hərbi-siyasi ittifaq, “Bir millət, iki dövlət” fəlsəfəsi bölgədə müəyyən qüvvələrin planlarını pozur. Qarabağ Zəfərindən sonra Türk dünyasının daha da yaxınlaşması, Zəngəzur dəhlizinin aktuallaşması, Türk Dövlətləri Təşkilatının güclənməsi həm Qərbdə, həm də regiondakı bəzi dairələrdə ciddi narahatlıq yaradıb.

Məsələ burasındadır ki, sosial şəbəkələrdə yayılan bu tipli “anti-Azərbaycan” mesajların müəllifləri sadə blogerlər deyil, daha çox xaricdən yönləndirilən, sifarişlə hazırlanmış təxribatçı kontentdir. Məqsəd açıqdır: türk-kürd münasibətlərini Azərbaycan məsələsi üzərindən manipulyasiya etmək, qardaş xalqlar arasında inamsızlıq toxumu səpmək, Türkiyə-Azərbaycan birliyini sarsıtmaq.

Əslində tarix və realıq bütün bu iddiaları darmadağın edir. Çünki Azərbaycan və Türkiyə xalqları eyni etnik, dini, mədəni köklərdən gəlir. Onları birləşdirən ortaq dil, tarix və taledir. Qarabağ müharibəsində Türkiyə dövlətinin və xalqının Azərbaycana dəstəyi bunun ən parlaq nümunəsidir. Həmin günlərdə milyonlarla Türkiyə vətəndaşı küçələrə çıxaraq “Can Azərbaycan!” şüarları səsləndirirdi.

Sosial şəbəkələrdə dolan bu tipli təxribatçı mesajlar əslində bir “kimlik savaşı” yaratmaq məqsədi güdür. Halbuki həm Türkiyə, həm də Azərbaycan ictimaiyyəti yaxşı anlayır ki, bu ssenarilərin arxasında ya erməni lobbisi, ya da bölgədə Türk birliyin-

dən qorxan qüvvələr dayanır.

Damarında türk qanı olan, milli kimliyinə sahib çıxan bir insan bu təxribatlara uyar mı? Cavab aydındır - yox. Çünki Azərbaycanla Türkiyənin qardaşlığı romantik nağıl deyil, real tarixi və siyasi həqiqətdir.

“Yeni Müsavat” Media Qrupunun rəhbəri, Əməkdar jurnalist Rauf Arifoğlu “Yeni Müsavat” qəzetinə açıqlamasında bildirib ki, yayılan bəzi videolarda Azərbaycan xalqı, eləcə də ümumən Türk dünyası haqqında aşağılayıcı ifadələrin işlədilməsini narahatlıqla izləyir: “Bu materialların müəllifi olan blogerin mahiyyət etibarilə antitürkçü mövqedən çıxış etdiyi, türk varlığını istər uyğurları, istər özbəkləri, qazaxları, qırğızları, türkmənləri, istərsə də Azərbaycan və Anadolu türklərini hədəfə aldığı açıq görünür.

Onun nə Azərbaycana tanıdığı, nə də ölkəmizdə olduğu barədə heç bir fakt yoxdur. Videolarından da aydın görünür ki, məqsədi maarifçilik yox, türkləri təhqir etmək və “kürd faktoru”nu süni şəkildə qabartmaqdır. Bu şəxsin hər çıxışında 50 milyonluq “kürd sayı” iddiası ortaya atılır, halbuki dünya miqyasında belə bir rəqəm reallığa uyğun deyil. Əslində isə bu, türk xalqlarının nüfuzunu azaltmaq məqsədi güdən təbliğatdır.

Ən mühümü odur ki, həmin şəxsin yaydığı nifaq dolu mesajlara cavabı bizdən daha çox türk qardaşlarımız özəri verir. Onun paylaşımının altında yazılan rəylərdə həm türklər, həm də kürdlər açıq şəkildə bildirirlər ki, Azərbaycan onların qardaşı və dostudur”.

R.Arifoğlunun sözlərinə görə, Türkiyə və Azərbaycan qardaşlığı təkə şüar deyil, tarixin, müharibələrin, faciələrin sınağından çıxmış bir həqiqətdir: “Böyük türk blogerləri, milyonlarla izleyicisi olan yaradıcı insanlar Azərbaycana səfər edir, Bakını, ölkəmizin inkişafını və insanların qonaqpərvərliyini heyranlıqla təqdim edirlər. Bu, əsl reallıqdır və heç bir təxribatçı bu həqiqəti dəyişə bilməz.

Biz Azərbaycan olaraq həm Anadolu türklərinin, həm də bütöv Türk dünyasının yanındayıq. Nifaq yaratmaq istəyən belə yaramazların cavabını isə ən gözəl şəkildə türk milləti özü verir”.

Mövzu ilə bağlı millət vəkili Tənzilə Rüstəmxanlı da qəzetə danışib: “Bu cür çıxışların, videoların qətiyyətlə Türkiyənin və türk ziyalılarının heç birinə aidiyyəti yoxdur. Əmin olun ki, bunu yenə də kürdlərin özünə ən böyük pislili etmək istəyən PKK zehniyyətinin nümayəndələri edir. Həmçinin ermənilərə ən böyük pislili edən erməni diasporunun zehniyyətidir. Müəyyən zaman aralığında belə məsələləri ortaya atıb çağırışlar edir. Qafqazda Türkiyənin mövqeyinin ən güclü olduğu bir vaxtda qızıqdırıcılıq etməklə Azərbaycanla Türkiyənin arasını vurmaq istəyirlər.

Türkiyədə yaşayan kürdlər Türkiyə vətəndaşıdır. Kürdlər Türkiyəni bölmək istəyən güclərin mənası olmadığına, həm türklərin, həm də azərbaycanlıların qardaşlarıdır. Biz Türkiyənin bütövlüyündən yana olan kürdlərə qardaş deyirik.

Fransa Milli Assambleyası növbəti dəfə erməni separatçılara “qucaq açıb”. Tribunainfo.az-ın məlumatına görə, parlamentdə qondarma “artsax /Dağlıq Qarabağ/, etnik təmizləmədən iki il sonra” təxribatçı mövzusunda konfrans keçiriləcək.

Tədbir deputat, Fransa-Ermənistan dostluq qrupunun vitse-prezidenti Emmanuel Mandonun təşəbbüsü ilə təşkil olunacaq. Konfransda Fransa, İsveçrə və Avropa parlamentlərinin üzvləri, yerli hakimiyyət orqanlarının nümayəndələri, diplomatlar, universitet tələbələri və jurnalistlər iştirak edəcək.

Ali dəyərlərdən dəm vuran, digər dövlətlərə və xalqlara dərs keçməyə çalışan Fransa xarici və daxili siyasətdə uğursuzluqlar yaşayır. İndiki rəhbərliyin yazıtılmaz siyasətinin nəticəsidir ki, ölkə problemlərdən çıxıb bilmir. Bunun da tək bir səbəbi var - ədalətsiz və qərəzli mövqe.

Qarabağ müharibəsində əldə etdiyi qələbə ilə ərazi bütövlüyünü bərpa edən Azərbaycana qarşı yürütdüyü siyasət də bu qəbildəndir. Emmanuel Makronun Fransası məhz bu qələbədən sonra global erməni şəbəkəsi ilə birlikdə yeni mübarizəyə start verdi. Son beş ildə ölkəmizə qarşı beynəlxalq hüquq müstəvisində və informasiya cəbhəsində irimiqyaslı şər-böhtan kampaniyası aparılır.

Fransa həm öz qanunverici orqanları, həm də üzv olduğu bütün beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə anti-Azərbaycan gündəliyini irəli aparmağa çalışır. Ölkəmizə qarşı qətnəmə layihələri irəli sürür, yalan və böhtanlarla dolu informasiya müharibəsi aparır, Ermənistanı müasir hücum silahları ilə təchiz edərək regionumuzda militarizasiya siyasətini həyata keçirir.

Maraqlıdır ki, Fransanın anti-Azərbaycan təşəbbüsləri dəfələrlə uğursuz nəticələnə də, geri çəkilmir. Faktlara müraciət edək. 2020-ci ilin oktyabrında BMT Təhlükəsizlik Şurasında (TŞ) Fransa tərəfindən də dəstəklənən TŞ sədrinin bəyanatı fiasco ilə nəticələnib. 2021-ci ilin iyununda BMT TŞ-də Fransa tərəfindən qətnəmə layihəsi qeyri-rəsmi irəli sürüldü, lakin bu layihəni irəli lətmək mümkün olmayıb. 2022-ci il sentyabrın 13-də Ermənistanın müraciəti və Fransanın birbaşa dəstəyi ilə BMT TŞ-nin Azərbaycan-Ermənistan mövzusunda açıq müzakirələri keçirilib. Fransa

TŞ adından mətbuat bəyanatının qəbul edilməsi təşəbbüsünü irəli sürsə də, buna da nail olmayıb. 2022-ci il dekabrın 20-də Laçın yolunun “bağlanması” ilə əlaqədar Ermənistanın rəsmi müraciəti ilə BMT TŞ-nin açıq müzakirələri keçirilib və iclasda Fransa TŞ Sədrinin Bəyanatının qəbul edilməsi təşəbbüsü

Sülh Təşəbbüsü”, bu qrupun təşəbbüsü ilə ABŞ Konqresində keçirilən dinləmələr, 87 ABŞ konqresmeninin Dövlət Departamentinə ünvanlandığı müraciət, Britaniya parlamentində bu qrup tərəfindən aparılan iş və nəticə etibarilə Dini etiqad azadlığı üzrə parlament ittifaqında 100 parlamentarinin iştirakı ilə bəyan

nan “artsaxın müdafiəsi aktı” kimi qəbul edilməyən qətnəmə layihəsindən başqa heç nə deyil. Bununla yanaşı, global müstəvidə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhü bərqərar etməyə çalışan sülh yönümlü təşəbbüslərin fonunda suyu bulandırma və prosedürə zərər vurmaq məqsədi daşıyır”.

Makron Azərbaycana axırncı pisliyini də etdi

Fransa Milli Assambleyası növbəti dəfə erməni separatçılara “qucaq açıb” - sərt etiraz

sünü elan edib. Fransa Senatı və Milli Assambleyasında anti-Azərbaycan qətnəmələr qəbul olunub.

Fransa hakimiyyəti yenicən gərginlik yaratmaq, sülhü əngəlləmək üçün müxtəlif vasitələrə əl atır. İyulun 22-də bu ölkənin Milli Assambleyasında Respublikaçılar Partiyasının təşəbbüsü ilə anti-Azərbaycan məzmunu daşıyan qətnəmə layihəsinin irəli sürülməsində də məqsəd məhz budur. İndi ki ortada artıq paraflanmış sülh sazişi var, Paşinyan Qarabağın Azərbaycanı aid olduğunu qəbul edib, Fransa parlamenti isə “artsax” mövzusunda konfrans keçirir...

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin (STM) baş məsləhətçisi, beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert Şəhla Cəlilzadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh yaxınlaşdıqca global erməni şəbəkəsinin təşəbbüsləri də genişlənir: “İsveçrə

edilən hökumətə çağırış, Belçika parlamentində qəbul edilən anti-Azərbaycan çağırışları, 2025-ci ilin mart ayında Avropa Parlamentində Azərbaycanda saxlanan keçmiş qondarma rejimin üzvləri, siyasi-hərbi elitasının, hərbi cinayətkarların azad edilməsinə çağırış edən qətnəməyə daha biri - Fransa parlamentində iyulun 22-də təqdim edilən qətnəmə də əlavə olunub. Təəssüf ki, Azərbaycanla Ermənistan sülhü təsis etməkdə iken global erməni şəbəkəsi, revanşist qüvvələr və onların global havadarları bu sülhü pozmaq üçün əllərindən gələni etməyə çalışırlar. Bu çərçivədə Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi ərazilər “artsax respublikası” və ətraf ərazilər adlandırılır, Azərbaycana qarşı müxtəlif çağırışlar olur, cümlədən Qarabağ ermənilərinin geridönüş məsələsi gündəmə gətirilir. Belə təşəbbüslər 2024-cü ilin sentyabr ayında ABŞ Konqresinə təqdim olu-

Onun sözlərinə görə, Fransa hakimiyyətində global revanşist qüvvələrin dəstəkçiləri çoxdur: “Məhz buna görə də bu ölkənin müvafiq qüvvələri bu cür təşəbbüsləri irəli sürməyə çalışırlar. Lakin bu təşəbbüslər heç bir nəticə verməyəcək. Xüsusilə 8 avqust Vaşinqtonda sülh sazişi paraflandıqdan sonra bu aydın göründü. Belə ki, “İsveçrə Sülh Təşəbbüsü” keçmiş qondarma rejim nümayəndəliyinin Azərbaycan tərəfi ilə görüşünün təşkili və Qarabağ ermənilərinin geridönüşünün həyata keçirilməsi üçün “sülh forumu”nun çağırılması məqsədilə ortaya atılıb. Onların fəaliyyəti bu il xüsusilə aktiv olub. Bu təşəbbüs etmək olar ki, uğursuzluğa düçar olub. Beləliklə, bu cür təşəbbüslərin, xüsusilə 8 avqust Vaşinqton zirvəsindən sonra hər hansı əhəmiyyətinin olmadığı, nəticə verməyəcəyi məlumdur”.

✎ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Bakı Moskvaya yenə “yox” dedi - bu məsələdə...

Azərbaycan sentyabrın 20-də Moskvada keçiriləcək “İnterviziya” beynəlxalq mahnı müsabiqəsində iştirakdan imtina edib. Bu barədə Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov bildirib.

Onun sözlərinə görə, Ermənistan hələ də iştirakını təsdiqləməyib, Azərbaycan isə ilkin təklifdən imtina edib. Nazir qeyd edib ki, müsabiqədə 20-dən çox ölkə iştirak edəcək.

İnternet resurslarında yayılan məlumatlara görə, “İnterviziya” mahnı müsabiqəsi ilk dəfə 1977-ci ildə Polşanın Sopot şəhərində keçirilib. Bu yarışma əsasən sosialist blokunun - SSRİ, Polşa, Çexoslovakiya, Macarıstan, Bolqarıstan, Almaniya Demokratik Respublikası və digər sosialist ölkələrinin iştirakı ilə təşkil olunurdu. Əsas məqsəd isə Qərbdə məşhur olan “Avroviziya”ya qarşı “sosialist alternativ” yaratmaq idi.

Müstəqillikdən sonra Azərbaycan “Avroviziya” müsabiqəsinə qoşuldu və 2008-ci ildən başlayaraq hər il iştirak etməyə başladı. 2011-ci ildə “Ell & Nikki” dueti ilə qalib gəlməyimiz ölkəmizi beynəlxalq mədəniyyət xəritəsinə yazdı və Bakıda keçirilən 2012-ci il “Avroviziya” müsabiqəsi Azərbaycanın imicinə mühüm töhfə verdi.

Nəhayət ki, Rusiya 2025-ci ilin sentyabrında Moskvada “İnterviziya”-nı yenidən bərpa etmək fikrinə düşdü. Siyasətçilər bu cəhdi Qərblə mədəni rəqabətin bir forması kimi qiymətləndirir. Moskva bunu, sadəcə, musiqi yarışması kimi yox, həm də “Qərb təsirinə qarşı mədəni ideoloji layihə” kimi təqdim edir.

Müsabiqədə “20-dən çox ölkə”nin iştirakının təsdiqləndiyi bildirilir. Lakin bəzi ölkələr, o cümlədən Azərbaycan, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri əsasən daxili səbəblərdən və hazırlıq vaxtının çatmamasından dolayı yarışmada iştirak etməyəcəklərini açıqlayıblar.

Bəs Azərbaycanın “İnterviziya” müsabiqəsindən imtina etməsi hansı səbəblərlə bağlı ola bilər? Bu, sırf mədəni seçimdir, yoxsa siyasi motivləri də var?

Politoloq Elxan Şahinoğlu “Yeni Müsavat”a açıqlamasında deyib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Qərbin müxtəlif strukturları ilə rəqabət aparmağa çalışır: “Məsələn, Putinin 2000-ci illərin əvvəllərində formalaşdırdığı Avrasiya İqtisadi Birliyi Avropa İttifaqının bənzəri kimi düşünüldü. Halbuki realıqda Avrasiya İqtisadi Birliyinə üzv ölkələr Avropa İttifaqı ölkələri müqayisə oluna bilməz. Avropa İttifaqının oturuşmuş maliyyə qurumları mövcuddur, mütəmadi toplantılar keçirirlər. Avrasiya İqtisadi Birliyi üzvləri arasında maraqlar fərqlidir. Kreml vaxtilə Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatını da NATO-ya bənzərlik əsasında təsis edib. Ancaq Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatı da NATO ola bilmədi”.

Politoloqun fikrincə, Kreml bunun ardınca Avropanın “Avroviziya” yarışmasına alternativ olaraq “İnterviziya” təsis edib: “Bu da onunla bağlıdır ki, Rusiya sanksiyalarına görə “Avroviziya” yarışmasından kənarlaşdırılıb. Kreml indi çalışır ki, “İnterviziya” yarışmasına mümkün qədər çox ölkənin müğənnisi təşrif buyursun. Kremlin digər layihələri kimi bu layihənin də uğur qazanacağı şübhə doğurur. Rusiyanın xarici və təhlükəsizlik siyasəti dəyişmədikcə, dost və tərəfdaşları düşməne çevirdikcə, Kremlin müxtəlif, o cümlədən mədəniyyətlə bağlı layihələrinə məhdud sayda iştirakçı qatılacaq”.

Müğənni Pərvin Səfərov isə “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib: “Əlbəttə ki, Azərbaycanımızı beynəlxalq arenalarda görmək və təmsil etmək hər bir azərbaycanlı üçün, o cümlədən mənim üçün böyük qürurdur. Lakin əgər məsələ siyasi xarakter daşıyarsa, bu halda dövlətimizin verdiyi qərar və maraqları hər şeydən üstün tutulmalıdır. Azərbaycan bu gün dünya arenasında siyasi, idman və incəsənət sahələrində mühüm nailiyyətlər əldə edərək, öz qüdrətini sübut etməkdədir.

Mən dəfələrlə Moskva şəhərinə səfər etmişəm. Bir azərbaycanlı müğənni kimi orada tez-tez oluram. Təəssüf ki, son zamanlar münasibətlərdə yaranmış gərginlik bu səfərlərdə də özünü göstərir. Hər dəfə hava limanında pasport yoxlanışında uzun saatlar gözlənilir. Sonuncu dəfə hətta telefonumu əlimdən aldılar, məni 8 saat saxladılar, sosial şəbəkə hesablarımı yoxladılar. Məqsəd isə sadəcə idi: görsən, Rusiya əleyhinə hansısa fikir, yaxud siyasətə dair bir paylaşımla etmişəm? Bu, sadəcə, mənim başıma gəlməyib.

Hətta sonuncu dəfə hava limanında gördüm ki, “Dinamo”nun dəvəti ilə Rusiyaya gedən “Neftçi” klubunun azyaşlı futbolçularını məşqçiləri ilə birlikdə saatlarla saxlamışdılar. Bu kimi münasibətlər, sözsüz ki, çox yorucudur və xoşagəlməzdir. Elə buna görə də bir daha vurğulayıram: mən dövlətimizin qərarını tam dəstəkləyirəm. Bu, belə də olmalıdır”.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Xəbər verdiyimiz kimi, Prezident İlham Əliyev sentyabrın 16-da Şuşada Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanı qəbul edib. Bundan bir gün qabaq Azərbaycanın dövlət başçısı qardaş Türkiyənin Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Selcuk Bayraqdaroğlunu qəbul etmişdi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında qardaşlıq və strateji mütəfəqlik münasibətlərinin bütün istiqamətlərdə, o cümlədən hərbi sahədə uğurla inkişaf etdiyi vurğulanıb. Azərbaycan və Türkiyə qədər bir-birinə yaxın ölkələrin olmadığını deyən İlham Əliyev bölgədə artıq sülh dövrünün başladığını bildirib. Söhbət zamanı iki qardaş dövlət arasında mütəfəqlik münasibətləri haqqında bəyannamənin 2021-ci ildə məhz Şuşa şəhərində imzalanmasının önemi nə toxunulub. Həmçinin görüşün 15 sentyabr - Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən Bakı-nın daşnak-bolşevik işğalından azad olunmasının 107-ci ildönümünə təsadüf etməsi məmnunluqla vurğulanıb, Azərbaycanın və Türkiyənin hərbi qurumları arasında qardaşlığa, strateji mütəfəqliyə əsaslanan əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Göründüyü kimi, Şuşa mədəni paytaxtla yanaşı, həm də siyasi mərkəzə çevrilməkdədir. Bu mənada ali qonaqların məhz Qarabağın "ürəyi" Şuşada qəbul edilməsi, şübhəsiz, məlum çevrələrə, o sırada hələ də revanşizm havasında olan radikal erməni dairələrinə və onların havadarlarına ağıllarını başlarına yıqmaq üçün növbəti ciddi mesajdır. Özü də Qarabağda antiterror əməliyyatının ikinci ildönümünə sayılı günlər qalmış...

Deputat Ceyhun Məmmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, torpaqlarımız işğaldan azad edildikdən indiyə qədər Prezident İlham Əliyevin həmin ərazilərimizə, o cümlədən Şuşaya səfərlərinin, orada keçirdiyi qəbulla-rın çox böyük siyasi əhəmiyyəti var: "Birincisi, ən mühüm məqam cənab Prezidentin işğaldan azad edilmiş şəhərlərimizdə, kəndlərimizdə aparılan quruculuq işlərinə birbaşa nəzarət etməsidir. Bu, çox vacib nüansdır. Şəhərlərimizin, kəndlərimizin qurulmasına cənab Prezident birbaşa özü nəzarət edir. Digər bir xüsusi əhəmiyyətli məqam Prezident İlham Əliyevin Şuşada dövlət rəhbərlərini, yüksək rəngli xarici qonaqları qəbul etməsidir. Bununla dövlət başçımız Şuşaya, belə demək mümkündürsə, həm də yeni bir mühüm status qazandırmış olur. Bu, çox önəmli məsələdir. Bununla həm də dünyaya, bir sıra maraqlı instansiyalara mesaj da göndərilir ki, Şuşa Azərbaycan ərazisi olaraq bizim üçün necə böyük əhəmiyyət daşıyan şəhərdir".

Deputat vurğuladı ki, dövlət başçılar Şuşada qəbul edilməklə Şuşaya ölkəmizin paytaxtı qədər xüsusi önəm verildiyi bir daha nümayiş etdirilir: "Bu gün Qarabağ yenidən qurulur, dirçəlir, orada qonaqlar qarşılanır, beynəlxalq səviyyəli böyük tədbirlər keçirilir. Azərbaycanın möhtəşəm qələbəsinin beynəlxalq səviyyədə qəbul edilməsi işi 44 günlük müharibədən sonra qarşımızda duran ən vacib məsələlərdən idi. Cənab Prezidentimizin çox böyük məhərrət-lə, ustalıqla apardığı siyasət öl-

Şuşada iki tarixi görüş - Əliyevdən bədxahlara əzici mesaj

Prezidentin türk generalı və BƏƏ liderini Qarabağda qarşılamaşı bölgəni həm də siyasi mərkəzə çevirməkdədir

kəmizi bu məsələdə də qarşısına qoyduğu hədəfə çatdırdı. Bu uğurlu siyasət hazırda davam etdirilir. Şuşanın bir mərkəz kimi tanınması da bu siyasətin əsas elementlərindən biridir. Dünya Şuşanın Azərbaycanın qədim və müasirliyin vəhdət təşkil etdiyi şəhəri olduğunu tanıyır, qəbul edir. Bu, cənab Prezidentimizin həyata keçirdiyi uğurlu siyasətin nəticəsidir. Ermənilərə də mesaj verilir ki, utopik iddialarına son qoysunlar".

Siyasi şərhçi Aydın Quliyev isə bildirdi ki, qısa fasilələrlə Azərbaycan Prezidentinin keçirdiyi son görüşlər ölkəmizin xarici siyasətinin mühüm istiqamətlərinin bir-biri ilə əlaqələndirildiyini və vahid hədəflərə yönəldildiyini bir daha sübut edir: "Həm Türkiyənin ali hərbi rəhbərliyinin, həm Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri Prezidentinin Şuşada, Qarabağın digər yerlərində qəbul olunması Azər-

baycanın çoxvektorlu, balanslı və müstəqil siyasət apardığının ifadəsidir. Eyni zamanda onu göstərir ki, Azərbaycan üçün hər hansı bir ölkəyə münasibətdə qapalı istiqamət yoxdur. Yəni ki, həmin ölkə, onun təmsil olunduğu regionun dövlətləri sülhə, təhlükəsizliyə xidmət eləsinlər. O ölkə ki beynəlxalq hüquq normalarına uyğun hərəkət edir, Azərbaycanın haqlı maraqlarına hörmətlə yanaşır, həmin ölkələr-

lə onun hansı siyasi blokda olub-olmamağından asılı olmayaraq ikitərəfli əlaqələrimiz daim inkişaf etdirilir. Azərbaycan Prezidentinin artıq elan olunmuş və güclü mövqe kimi qəbul olunan belə bir prinsipi də mütləq şəkildə ifadə etmək lazımdır: indiki dəyişən dünyada yeni dünya düzəninə formalaşdığı, gələcəyin necə olacağını heç kimin dəqiq bilmədiyi bir şəraitdə beynəlxalq münasibətlərin və dövlətlərin təhlükəsizliyinin ən mühüm amili birinci növbədə yaxın qonşularla, sonra isə kənardakı dövlətlərlə ikitərəfli münasibətləri daim normal saxlamaqdır. Beləliklə, əslində Azərbaycan yeni dünya düzənində ikitərəfli münasibətlər diplomatiyasının ən etibarlı müdafiə silahı olduğunu nümayiş etlədir. Şuşada, Qarabağ iqtisadi zonasında qəbulla-rın reallaşdırılması bu baxımdan da mühüm hadisədir. Bu, həm də Azərbaycanın kimsədən asılı olmayan siyasət apardığının ifadəsidir. Bu siyasətin hədəfi Azərbaycanın dayanıqlı və təhlükəsiz inkişafını təmin etməkdir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Sərhəddəki "baş casus" Bakını şərlədi - sərt təpki

Vaşinqton razılaşması Aİ missiyasının bölgədən gedişini ehtiva edir

"Gəldiyimiz zaman üç vəzifəmiz var idi: varlığımızla vəziyyəti sakitləşdirmək, ikincisi, insanlar arasında təhlükəsizlik hissi yaratmaq və etimadın yaranmasına kömək etmək".

Bunu Avropa İttifaqının Ermənistandakı Monitoring Missiyasının rəhbəri Markus Ritter deyib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycanla iş o qədər də uğurlu alınmayıb. Ritter deyib ki, sərhəddə erməni əhalisi ilə işləyir-

lər: "170 QHT ilə işləməyə çalışırıq, onların bəziləri ilə müntəzəm əlaqə saxlayırıq. Keçən ilin sonunda Avropa ideologiyasını təqdim etmək üçün sərhədyanı məktəblərə getməyə başladığı. Çoxlarının Aİ-nin nə

olduğu barədə təsəvvürü yoxdur, əgər belədirsə, Rusiya tələviziylərində bu, xüsusilə gəncləri reallaşdırmağa çalışıb. AB-nin nə üçün yaradıldığı ilə maraqlanırlar".

Sərhəddə kəşfiyyat və casus fəaliyyəti şübhə doğurmayan bu missiyanın başçısı Azərbaycanla işin uğurlu alınmadığını iddia edib. Nəyi nəzərdə tutduğu aydın olmasa da, Azərbaycan ərazisində də belə bir patrul xidmətinin yerləşməməsindən məyusluğu hiss edilir. Rəsmi Bakı isə ilk gündən buna razı olmamışdı. Ardınca missiya heyətin tərkibini və qalma müddətini uzatdı, amma Azərbaycanın rəyini almadan bu özbaşınalığa gedildi.

İndi isə bu missiya çıxıb getmək əvəzinə lüzumsuz republika-larını davam etdirir. Onsuz da bu jandarma xidməti Azərbaycanla sərti sərhədi tərk etməlidir. Birincisi, sülh sazişi paraflanıb, ikincisi, elə bu yaxınlarda baş nazirlərin müavinləri hər iki ölkənin ərazisində görüşərək delimitasiyanı müzakirə ediblər. Yeni missiyası

guya atəşkəsin monitorinqi olan Aİ şəbəkəsinin fəaliyyətinə zərurət yoxdur, çünki hərbi eskalasiya riski sifirə endirilib. O zaman missiya niyə gəldiyi yere qayıtmır? Məqsəd Avropa İttifaqının Ermənistanda həm də bu ad altında mövcudluğunu təmin etməkdir?

Politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin ABŞ Prezidentinin iştirakı ilə avqustun 8-də Vaşinqtonda imzaladıqları razılaşmada olan bir bənd əslində Avropa İttifaqı müşahidə missiyasının Ermənistan-Azərbaycan sərhədindən çıxması zərurətini yaradır: "8 avqust razılaşmasında belə bir bənd var: Tərəflər, qarşılıqlı sərhədin delimitasiyası və sonrakı demarkasiyasının başa çatmasına qədər, sərhəd bölgələrində təhlükəsizlik və sabitliyin təmin olunması məqsədilə, hərbi sahə də daxil olmaqla, qarşılıqlı razılaşdırılmış təhlükəsizlik və etimad-quruculuğu tədbirləri həyata keçirəcəklər".

Bu bənd sərhədin müəyyənləşdirilməsi prosesinin davam etdirilməsi ilə yanaşı, Azərbaycanla Ermənistan sərhədində Avropa İttifaqının müşahidə missiyasının fəaliyyətinin dayandırılmasını da ehtiva edir. Avropa İttifaqı rəhbərliyi Vaşinqtonda Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi-

nin paraflanmasını dəstəkləyib. Bu o deməkdir ki, Avropa İttifaqı sazişdən irəli gələn tələbləri yerinə yetirməlidir. Avropa İttifaqının missiyasının lazımsız olduğuna dəlilət edən digər səbəb iki ölkə arasındakı sərhəddə sabitliyin mövcudluğu. Belədirsə, həmin missiya hansı vəzifəni həyata keçirir? Avropa İttifaqı Ermənistandakı missiyasının varlığını davam etdirməkdə israrlı olarsa, bu Brüsselin Azərbaycanla münasibətlərinə mənfi təsir edəcək".

Politoloq hesab edir ki, buna baxmayaraq, Ermənistanda Avropa İttifaqı müşahidə missiyasının ömrünə az qalıb: "Gələn il iki ölkə arasında sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra Ermənistan hökuməti özü Brüsselə müraciət edərək missiyaya ehtiyac olmadığını bəyan etmək məcburiyyətində qalacaq. Çünki Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan anlamamış deyil ki, sülh müqaviləsindən sonra da missiya Azərbaycanla sərhəddə fəaliyyətini davam etdirsə, bu lazımsız gərginliyə yol açacaq. Avropa İttifaqı onsuz da özünün nümayəndəliyi, səfiri vasitəsilə, digər vasitələrlə Ermənistanda mövcuddur. Azərbaycanla sərhəddə müşahidə missiyasına ehtiyac yoxdur".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistan parlamentinin vitse-spikeri Ruben Rubinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsinin 2025-ci ilin sentyabrında imzalanacağına ümid etdiyini bildirib. O, bunu Ermənistanın İctimai Televiziya-sına müsahibəsində açıqlayıb.

“Ümid edirəm ki, Ermənistan və Azərbaycan sülh müqaviləsini 2026-cı ilin birinci yarısında deyil, 2025-ci ilin sonunda və ya sentyabr ayında imzalayacaq”, - Rubinyan deyib.

Bundan əvvəl Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Ermənistanla Azərbaycan arasında sazişin 2026-cı ilin birinci yarısında imzalanmasının gözləndiyini bildirib. O, bu addımdan sonra Ankaranın İrəvanla münasibətləri tez bir zamanda normalaşdıracağını vurğulayıb.

Qeyd edək ki, Ermənistanda növbəti parlament seçkiləri gələn ilin iyununa nəzərdə tutulub. Yalnız bundan sonra konstitusiya referendumunun keçiriləcəyi bildirilirdi. Lakin Fidan və Rubinyanın açıqlaması göstərir ki, tarix tezləşə də bilər. Belədirmi? Bakının əsas şərti ilin sonuna qədər təmin edilə bilərmi? Texniki baxımdan bu mümkündürmü?

Professor Qabil Hüseynli ilin sonunadək referendum keçiriləcəyinə ümid etmir. Onun sözlərinə görə, erməni tərəfi belə bir anons versə də, bunu ehtimal kimi irəli sürüb: “Ankara və İrəvandan verilən bəyanatlar sülh prosesində dinamikadan xəbər verir. Görünür ki, danışıqlarda yeni mərhələ başlanıb. Tərəflər tezliklə yekun sənədin imzalanmasını istəyir ki, həm Türkiyə-Ermənistan sərhədləri açılsın, həm də regionda həssas dönmədir, tələmək lazımdır. Bunu ilk növbədə Ermənistan anlamalıdır. Onu çətin seçki gözləyir və Rusiyanın müdaxilə riskləri var. Moskva Cənubi Qafqazda hadisələri korlamaq üçün təzyiq yolları axtarırsındadır. Nə qədər ki, onun başı Ukraynada qarışıb və təsir imkanları azalıb, yekun sənədin imzalanması üçün tələb olunan şərtləri İrəvan yerinə yetirməlidir. Mən bu ilin sonuna qədər olmasa da, gələn ilin seçkilərində referenduma gözləyirəm, Paşinyan buna getməyə məcburdur”.

Q.Hüseynli hesab edir ki, Ermənistan parlamenti də Konstitusiyadan həmin iddianı çıxara bilər: “Çünki zamanında parlamentin qərarı ilə qəbul edilib. Parlamentdə hakim partiya üzvləri belə bir təşəbbüs irəli sürərsə, ümumxalq seçkilərinə ehtiyac qalmayacaq. Hər halda, Paşinyan ehtiyatlı və kövrək addımlar atmağa üstünlük verir. Onun cəmiyyətin reaksi-

yalarından qorxusu göz qabağındadır. Ona görə də işi mərhələli aparır. Məsələn, Ağrıdağ möhürünü ləğv etməsi ilkin addımdır. Bu, asan məsələ deyil. Erməni xalqı üçün ağır qərarlardır. Yüzlərlə oturuşmuş bir sistem dağıdılır, yeni yanışma getirilir. Bunu ermənilərə qəbul etdirmək mürəkkəb işdir. Ona görə də Qarabağa iddianı da qadım edə bilər. Bu, ehtimalla Azərbaycanın bağlı qapılar arxasında irəli sürdüyü təşəbbüs və şərtlərin bir hissəsinin icrası halında mümkün olacaqdır”.

Onun sözlərinə görə, digər tərəfdən, Ermənistan Konstitusiyasını dəyişdirməli, ölkənin siyasi sistemində ərazi iddiaları ilə çıxış edən sənədlərə son ver-

kalrı daha da möhkəmləndirəcək. Hərçənd ki, Ermənistanın Rusiya bazasını çıxarması ilə əlaqədar performans göstərəcəyi çətin və mürəkkəbdir”.

Yada salaq ki, avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ABŞ Prezidenti Donald Tramp və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanla görüş-

İlham Əliyev Trampa təşəkkür etdi
 Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ABŞ Prezidenti Donald Trampa “Truth Social” hesabında paylaşımına görə təşəkkür edib.

Dövlət başçısı bu barədə X-də yazıb.

“Prezident Donald Tramp, təşəkkür edirəm, “TruthSocial” hesabınızda paylaşdığınız xoş sözlərinizə görə minnətdaram. Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesinin irəlilədilməsində və tarixi Vaşinqton sammitinə ev sahibliyi etməyinizdə oynadığınız mühüm rolü yüksək qiymətləndirirəm”, - Azərbaycan Prezidenti qeyd edib.

Dövlət başçısı vurğulayıb ki, Donald Tramp Azərbaycanla Amerika Birləşmiş Ştatları arasında əbədi dostluğun və formalaşmaqda olan strateji tərəfdaşlığın memarıdır: “Dostluğumuza böyük önəm verirəm”.

Xatırladaq ki, ABŞ Prezidenti Donald Tramp sentyabrın 16-da növbəti dəfə “Truth Social”dakı hesabında avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanla keçirdiyi tarixi görüş barədə paylaşım edib. O bildirib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında müharibənin həllinə kömək etmək və eyni zamanda bu iki böyük lider və insanla - Prezident İlham Əliyev və baş nazir Nikol Paşinyanla dost olmaq onun üçün böyük şərəfdir.

“Sülh müqaviləsi 2026-ya qalmayacaq...” - sensasion gəlişmə

Ankara və İrəvan yekun sənədin imzalanacağı mümkün tarixi elan etdi - Bakıdan gözlənti

nunvericilik aktlarından yığışdırmaq üçün erməni xalqını buna hazırlamaq lazımdır. Bu nöqteyi-nəzərdən gələn ilin yayına qədər bir çox problemlərin həllini tapacağını gözləyirəm. Bu ilin axırında isə yekun sənəd o halda imzalanabilir ki, Ermənistan noyabrda referenduma getsin və tələm-tələsik dəyişikliklər etsin. Bu da Paşinyan iqtidarının vəziyyətindən asılıdır”.

Siyasi təhlilçi Aqşin Kərimov hesab edir ki, Ermənistan hərtərəfli yekun sülhə nail olmaq üçün üzərinə götürəcəyi mərhələli öhdəliklərlə bağlı Azərbaycana plan təqdim etməlidir. Onun fikrincə, bu planın vaxt qrafikinin olması şərtidir. “Bu həll planı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan arasında Vaşinqtonda əldə edilmiş razılıqlar və paraflanmış sülh sənədinin mahiyyətinə uyğun olmalıdır. Bundan əlavə, Ermənistan öz ordusunu hücum qabiliyyəti deyil, müdafiə konsepsiyası əsasında məhdud silahlanaacağına dair məsuliyyət götürməlidir. Bu məsuliyyətdən irəli gələrək, Azərbaycan Ermənistanın hərbi arsenalının məhdudlaşdırılması tələbini konkretləşdirən sənədi Ermənistanla təq-

məli, partiyaların revanşizmə əsaslanan ideologiyalarını sonlandırmalıdır: “Geosiyasi cəhətdən isə Ermənistan ona havadar olan qüvvələrin Azərbaycanla qarşı müqavimət cəhdlərinə qarşı mövqelənməlidir.

İrəvan Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının Azərbaycan sərhədlərini monitorinqini dayandırmağa nail olmalı, bundan sonra Azərbaycanın hərbi mövqelərinin sərhəd boyunca delimitasiya kontekstində irəli çəkilməsinə qarşı maneəvərlənməlidir.

Bu, regionda Azərbaycan, onun strateji müttəfiqi Türkiyənin maraqları ilə uyğunluq təşkil etməlidir, həmçinin Ermənistan üzərindən Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyinə qarşı qarşıdurma risklərini aradan qaldıra bilər. Başqa bir məsələ isə Ermənistanın ərazisində, ümumiyyətlə, xarici ölkələrin hərbi bazasının olmaması ilə əlaqədardır.

Bu xüsusda Ermənistan, ümumiyyətlə, xarici dövlətlərin hərbi bazasının ölkə ərazisində yerləşməyəcəyinə dair təminat verməlidir.

Əlavə olaraq, Ermənistan Rusiyanın 102-ci bazasının ölkə ərazisini tərk etməsinə nail olsa, bu, Azərbaycanla əlaqələrdəki müsbət dinami-

şü çərçivəsində Bakı və İrəvan arasında sülh sazişinin layihəsi paraflanıb.

“Azərbaycan Respublikası və Ermənistan Respublikası arasında sülhün və dövlətlərarası münasibətlərin təsis edilməsinə dair Saziş” adlandırılan layihənin mətni artıq tam razılaşdırılıb. Preambula və 17 maddədən ibarət saziş layihəsini Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ermənistan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan paraflayıb.

İki ölkə xarici işlər nazirləri tərəfindən sülh müqaviləsinin paraflanması saziş mətninin tərəflər arasında razılaşdırıldığını təsdiq edib.

Mətn üzərində razılıq əldə edildikdən sonra tərəflərin rəsmi nümayəndələri adətən xarici işlər nazirləri və ya danışıqlar üzrə səlahiyyətli şəxslər sənədi paraflayıb. Paraflanma sənədin hər səhifəsinin və ya son səhifəsinin baş hərflərlə imzalanmasıdır, bu proses sazişin mətni üzərində razılığın əldə edildiyini, lakin sənədin hələ rəsmi şəkildə qüvvəyə minmədiyini göstərir. Bu mərhələ siyasi razılaşmanın simvolik təsdiqidir və əksər hallarda imzalanma mərhələsinə hazırlıq sayılır.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Zahid Oruc: ““Qaçqınkom”un adı dəyişdirilsin”

“Böyük Qayıdışla bağlı ayrıca platforma yaradılsın, suallara birbaşa cavab verəcək struktur yaradılmalıdır ki, qaranlıq qalan məsələlər asanlıqla həllini tapsın”. Bunu Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin dünənkı iclasında komitə sədri Zahid Oruc bildirib.

O, həmçinin Qaçqınlar və Məcburi Köçkünlərlə İş üzrə Dövlət Komitəsinin adının dəyişdirilməsini təklif edib. “Bu komitenin adı elə Böyük Qayıdış Komitəsi olsa, daha yaxşı olar”, - deyərək qeyd edib.

Paşinyandan Zəngəzur mesajı

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanla sülhün daha da institutlaşdırılması istiqamətində işləməyə sadiqliyini təsdiqləyib. Axar.az xəbər verir ki, Ermənistanın baş naziri bu barədə X sosial şəbəkəsindəki səhifəsində ABŞ Prezidenti Donald Trampın 8 avqust Vaşinqton görüşü ilə bağlı paylaşımını şərh edərkən bildirib.

“Bir daha Donald Trampa Azərbaycanla bu tarixi sazişin bağlanması vasitəçiliyinə görə təşəkkürümü bildirirəm - buna əvvəllər heç kim nail olmamışdı. Sülhün daha da institutlaşdırılması və TRIPP-in (Zəngəzur dəhlizinin Ermənistan ərazisindən keçən 42 kilometrlik hissəsi - red.) həyata keçirilməsi üçün işə sadiq qaldığımı təsdiqləyirəm”, - N.Paşinyan yazıb.

ABŞ Dövlət Departamenti Ermənistan üçün səyahət xəbərdarlıqlarını yeniləyərək, sərhədyanı zonalarından çəkinməyi məsləhət görüb. Bu barədə "The Street" nəşri yazıb. Nəşr qeyd edir ki, Dövlət Departamenti "yüksək diqqətlik" səviyyəsini saxlayıb, bu kateqoriyaya Fransa, İtaliya və Taïland da daxildir. Bununla yanaşı, ABŞ hakimiyyəti bəyan edib ki, bəzi bölgələrdə "risklər daha yüksəkdir. "Xüsusi narahatlıq doğuran ərazilər Azərbaycana sərhəd olan bölgələrdir, çünki regionda yeni hərbi əməliyyatların baş verməsi mümkündür.

Ermənistanda rəsmi işlərdə olan ABŞ vətəndaşlarına aşağıdakı ərazilərə səfəri qadağan olunur: Göyçə vilayətində Vardenisdən şərqdə yerləşən ərazi, Zəngəzur vilayətində Gorusdan şərqdə yerləşən ərazi və həmin vilayətdə Qafan şəhərindən cənubda yerləşən ərazi", - deyərək bildirib.

Ordu.az-ın məlumatına görə, "The Street" nəşri vurğulayıb ki, şəxsi məqsədlə səyahət edənlərə bu yerlərdən ciddi şəkildə uzaq durmaq tövsiyə olunur. "Arazdəyən kəndindən keçmək icazəlidir, lakin dayanmaq qadağandır", - deyərək bu yaxınlarda dərc olunmuş məlumatda bildirilib. Qeyd edilir ki, keçmişdə Ermənistan-Azərbaycan sərhədində hərbi əməliyyatlar baş verib və silahlı münaqişə ehtimalı qalır.

"Ermənistan-Azərbaycan sərhədinə yaxın yollarda ehtiyatlı olun. Bəzi hissələr beynəlxalq sərhədi xəbərdarlıq edilmədən keçə bilər. Yollar keçid məntəqələri ilə nəzarət oluna və ya hakimiyyət orqanları tərəfindən əvvəlcədən xəbərdarlıq edilmədən bağlana bilər. ABŞ səfirliyi öz əməkdaşlarına və onların ailə üzvlərinə sərhədyanı bölgələrə, həmçinin bu xəbərdarlıqda qeyd olunmuş Ermənistanın digər ərazilərinə zərurət olmadan səfər etməyi qadağan edir", - deyərək məlumatda bildirilib.

Maraqlıdır ki, bu xəbərdarlıq ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə Bürosunun direktoru Brendan Henrehan Ermənistan səfərindən və rəsmilərlə görüşlərindən sonraya təsadüf edir. Henrehan sentyabrın 11 və 12-də Ermənistanda olub.

Ermənistan Baş nazirinin müavini Mher Qriqoryan da ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya Bürosunun rəhbəri Brendan Henrehanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdi. ABŞ-nin Ermənistandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Kristina Kvin də iştirak etdiyi görüşdə baş nazirin müavini avqustun 8-də Vaşinqtonda keçirilmiş gö-

ABŞ-dən Bakı və İrəvana sərhəd xəbərdarlığı - təxribat planı

Dövlət Departamentinin son mesajı Ağ Evdəki razılaşmanı pozmaq istəyən qüvvələrin hazırlıq anonsu sayıla bilər

rüşlərin nəticəsində əldə olunmuş razılaşmaları yüksək qiymətləndirərək ümidlə bildirmişdi ki, birgə səylərlə Ermənistan və ABŞ arasında imzalanmış anlaşma memorandumları çərçivəsində ikitərəfli münasibətləri inkişaf etdirmək mümkün olacaq. Vurğulanıb ki, tərəflər regional inkişafı və kommunikasiyaların açılma imkanlarını müzakirə ediblər, "Beynəlxalq sülh və rifah naminə Tramp yolu" layihəsinin əhəmiyyətinə toxunublar. Bu kontekstdə ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya Bürosunun rəhbəri bildirib: "Çox məmnunam ki, Konqreslə birgə işləyərək, biz Ermənistan 145 milyon ABŞ dolları dəstək vermək niyyətindəyik. Bu, maliyyələşdirmənin ilk hissəsidir və məqsədi "Beynəlxalq sülh və rifah naminə Tramp yolu" layihəsinin, həmçinin avqustun 8-də əldə olunmuş müvafiq razılaşmaların icrasını dəstəkləməkdir. Bu vəsait ticarət, infrastruktur, strateji faydalı qazıntıların təchizat zəncirlərinin və sərhədyanı təhlükəsizliyin inkişafı istiqamətində sərmayələri dəstəkləyəcək".

ABŞ Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya Məsələləri Bürosunun yüksək vəzifəli əməkdaşı Ermənistanın iqtisadiyyat naziri Gevorg Papoyanla Zəngəzur dəhlizini - "Tramp marşrutu" layihə-

sini müzakirə etmişdi. Qeyd edək ki, bu marşrut Zəngəzur dəhlizinin Ermənistan ərazisindən keçən 42 kilometrlik hissəsini əhatə edir. Papoyan İrəvanın layihədə maraqlı olduğunu bildirib. O, özəl sərmayələrin cəlb edilməsi və həyata keçirilməsinə dair yol xəritəsinin hazırlanmasını təklif edib. Nazir həmçinin infrastrukturun modernləşdirilməsi və sərhəd təhlükəsizliyinin təminində Amerikanın dəstəyinin vacibliyini vurğulayıb. Tərəflər əlavə olaraq ABŞ-Ermənistan iqtisadi əməkdaşlığının genişləndirilməsi imkanlarını müzakirə ediblər. Buraya ticarət, investisiya, kənd təsərrüfatı, enerji, yüksək texnologiyalar, rəqəmsal iqtisadiyyat və turizm sahələri daxildir.

ABŞ-nin artıq Zəngəzur dəhlizi - Tramp marşrutunu maliyyələşdirməyə başlaması, deyəsən, bəlli mərkəzləri hərəkətə keçirib və Ermənistandakı əlaltılarını hərəkətə keçməyə sövq etməkdədir. Ermənistan parlamentindəki "Şərəfim var" fraksiyasının Paşinyana impiçment təşəbbüsü ilə çıxış etməsi, separatçıların baş qaldırması təsadüf sayıla bilər. Üstəlik, sülh müqaviləsinin ilin sonunadək imzalanma biləcəyi, hətta Paşinyanın növbədənəkar seçkilərə qərar verəcəyi barədə informasiyaların fonunda revanşistlərin baş qaldırması tərxi-

daşıyır. Çünki bu vəsait Paşinyanın əlini gücləndirmək və onu daha çox Qərbə bağlamaq məqsədini güdür. "Tramp marşrutu" kimi təqdim olunan layihə də Ermənistanın Zəngəzur istiqamətində Qərbə integrasiyasının başlanğıcıdır". **Ekspert vurğuladı ki, Papoyanın ABŞ rəsmiləri ilə görüşündə bu məsələlərin önə çıxarılması da təsadüfi deyil:** "Burada ABŞ-nin Ermənistanı regiondakı yeni kommunikasiya xəritəsində öz maraqlarına uyğun yerləşdirmək istəyi görünür. Bu isə Ermənistan daxilindəki revanşist qüvvələrin narahatlığını artırır. Çünki onların illərdir müdafiə etdiyi köhnə mövqelər Qərbin təzyiqi altında əriyir. Məhz buna görə də parlamentdə impiçment təşəbbüslərinin gündəmə gəlməsi təsadüfi xarakter daşıyır. Paşinyanın ətrafında yenidən siyasi kaos yaratmaq cəhdləri başlanıb. Separatçı qrupların fəallaşması da eyni ssenarinin tərkib hissəsidir. Yeni Ermənistan daxilində müəyyən qüvvələr ABŞ-nin açıq dəstəyi ilə Paşinyanı həm sıxışdırır, həm də idarə olunan vəziyyətdə saxlayır".

STM təmsilçisi qeyd etdi ki, xüsusilə sərhəd bölgələrinin "qırmızı xətt" kimi elan edilməsi Ermənistan ictimaiyyətində böyük qorxu yaradır: "Bu qorxu isə hakimiyyətin zəifləmiş daşıqlarını daha da risk altına qoyur. Eyni zamanda ABŞ-ın bəyanatı Ermənistanda seçkilərlə bağlı ehtimalları artırır. Çünki Paşinyanın mövqelərinin zəiflədiyi hər kəsə bellidir. Revanşist qüvvələr bundan istifadə etməyə çalışır. Amma ABŞ paralel olaraq Paşinyana maliyyə və siyasi dəstək də verir. Bu, ikiqat oyun taktikasının bariz nümunəsidir. Bir tərəfdən Paşinyanı gücləndirirlər, digər tərəfdən onun üzərində təzyiq alətləri saxlayırlar. Bütün bunlar Ermənistanda siyasi mühitin sabitləşməsinə yox, əksinə, daha da gərginləşməsinə yol açır. Səfər xəbərdarlığı da əslində Erme-

nistan cəmiyyətinə verilmiş psixoloji mesajdır. Yeni "sizin ölkəniz təhlükəsiz deyil və hər an risk mövcuddur" mesajı yayılır. Bu isə Ermənistanda həm siyasi panikanı, həm də sosial çaxnaşmanı artırır".

Siyasi şərhçi deyir ki, belə vəziyyətin fonunda Ermənistanın gələcək siyasi kursu yenidən sual altına düşür: "Qərbin dəstəyi ilə Paşinyan gücləndikcə, revanşistlər daha sərt çıxış edirlər. Əksinə, revanşistlərin səsi artdıqca, ABŞ Paşinyana daha çox dəstək ayırır. Bu, Ermənistanın klassik "təzyiq altında idarəetmə" modelinə salınması deməkdir. Ən diqqətçəkən məqam isə ABŞ-nin bəyanatı ilə paralel şəkildə Ermənistanda daxili siyasi kaosun sinxron başlamasıdır. Bu sinxronluq heç də təsadüfi deyil, planlı proseslərin nəticəsidir. Paşinyanın yaxın aylarda növbədənəkar seçkiyə gedə biləcəyi barədə informasiyalar da bu kontekstdə təsadüfi səslənmir. Çünki belə addım həm Qərbin, həm də Paşinyanın maraqlarına cavab verə bilər. Nəticə etibarilə, ABŞ Dövlət Departamentinin bu xəbərdarlığı Ermənistan üçün sadəcə təhlükəsizlik mesajı deyil, həm də ciddi siyasi siqnalıdır. Ermənistan artıq birbaşa xarici təzyiq və yönləndirmə altında olan ölkəyə çevrilib. Bu isə bölgədə gərginliyi artırmaqla yanaşı, Ermənistanın daxili sabitliyini də sual altına salır".

Ermənistanı yenidən oda atmaq istəyənlər var və bu, gizli deyil. Xüsusən də Vaşinqton razılaşmasını pozmaqdan ötrü Ermənistandakı revanşistlərə "ev tapşırığı" verənlərin bəlli məqsədləri mövcuddur. Amma yekunda fəlakətli durumla üz-üzə qalan ilk növbədə Ermənistan olacaq. Əgər maşa rolunda çıxış edən erməni radikalların da istəyi budursa, onda bu-yursunlar. Prezident İlham Əliyev demişkən, "peşman olacaqlar!"

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

İpoteka ilə bağlı mühüm yenilik

“İpoteka haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində öz əksini tapıb.

Bildirilib ki, mövcud qanunda bu hüququn ipoteka saxlayanlar arasında müqavilə əsasında dəyişdirilə bilməsi nəzərdə tutulub. Qanun layihəsinə əsasən, ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququnun dəyişdirilməsi barədə müqavilənin notariat qeydiyyatında təsdiq edilməsi və üstünlük hüququnun dövlət reyestrində qeydiyyatı alınması təklif olunur.

Qanun layihəsinə əsasən, ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququ ipoteka saxlayanlar arasında dəyişdirildikdə hüquqlar daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində və daşınar əmlakın rəsmi reyestrində sənədlərin təqdim edildiyi gündən 3 iş günü müddətində qeydə alınacaq. Həmçinin ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququ dəyişdirildikdə dövlət rüsumu üstünlük hüququnun keçdiyi ipoteka saxlayan tərəfindən ödəniləcək.

Vurğulanıb ki, ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququnun dəyişdirilməsinin dövlət qeydiyyatı bu mexanizmin daha işlək olmasına və üstünlük hüququ olan ipoteka saxlayanın hüquqlarının daha səmərəli həyata keçirilməsinə xidmət edəcək.

Qeyd edilib ki, qanun layihəsinin qəbul edilməsi nəticəsində ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququnun daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatı alınması yolu ilə bu hüquqların dövlət reyestrində tanınması və təsdiq edilməsi təmin ediləcək.

Sumqayıtda dəhşət: arvadının başını kəsdi

yaşadığı evə gələrək həyat yoldaşı, 1989-cu il təvəllüdlü Yeganə Atakişiyeva ilə mübahisə edib.

Mübahisə nəticəsində İ. Atakişiyev əvvəlcə həyat yoldaşını döyüb. O, daha sonra mətbəx bıçağı ilə Y. Atakişiyevanın başını kəsib. Həyat yoldaşını qətlə yetirən İ. Atakişiyev daha sonra özünün boğazını kəsərək intihar edib. Məlumatla görə, hadisə ailənin 10 yaşlı övladının gözləri qarşısında törədilib.

İ. Atakişiyev yaşadığı evin həyətyanı sahəsində donuzçuluq təsərrüfatı ilə məşğul olurmuş. Həyat yoldaşı ilə birlikdə həmin təsərrüfatda işləməklə ailəsinə dolandırarmış. İkinci ehtimala görə, İ. Atakişiyev hadisəni törədən içkilərlə vəziyyətdə olub. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Azərbaycanın demoqrafik vəziyyətində yaranan problemlər artıq təhsildə də özünü göstərir. Bu barədə təhsil üzrə ekspert Elçin Əfəndiyev sosial şəbəkə hesabında paylaşdığı məlumatda bildirib. O qeyd edib ki, boşanmalar, oğlan uşağı istəkləri, tək övladla kifayətlənmək meyli ölkənin demoqrafik durumuna mənfi təsir göstərir. Əfəndiyev açıqlamasında son 7 tədris ilində I sinfə gedən uşaqların sayındakı dəyişiklikləri təqdim edib:

2019-2020-ci tədris ili - 159 min 644 uşaq
 2020-2021-ci tədris ili - 165 min 511 uşaq
 2021-2022-ci tədris ili - 153 min 312 uşaq
 2022-2023-cü tədris ili - 151 min 560 uşaq
 2023-2024-cü tədris ili - 137 min 862 uşaq
 2024-2025-ci tədris ili - 132 min 261 uşaq
 2025-2026-cı tədris ili - 130 min uşaq

Onun sözlərinə görə, bu göstəricilər əhalinin təbii artımında ciddi geriləmədən xə-

ipotekaya dair tələblərin ödənilməsində üstünlük hüququnun dəyişdirilməsi mexanizmi təkmilləşdirilir. Modern.az-ın məlumatına görə, məsələ Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin dünənki iclasında müzakirə edilən

SOS! Birinci sinfə gedənlərin sayında azalma - səbəblər

Demoqrafik vəziyyətlə bağlı problemlər təhsildə də özünü göstərir - fərqli rəylər

ca, ailələrin say tərkibinin azaldığını müşahidə edirik. Bizim ölkədə böyük şəhərlərdə əhalinin ailə say tərkibi 4, Avropa ölkələrində isə adətən 3 nəfərdən ibarətdir.

Sosio loq Mail Yaqub mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “Bu problem artıq neçə ildir ki, Azərbaycanda başlayıb. Son illərdə müxtəlif səbəblərdən əhalinin artım tempi azalıb. Bu da özünü statistikada göstərir. Mənə görə, həyəcan təbili çalınmalıdır. Niyə əhalidə artım tempi azalıb? Birinci səbəb ailələrdə uşaqların az olmasıdır. Ötən əsrin 60-cı illərində hər ana orta hesabla 6,7 uşaq dünyaya gətirirdisə, bu rəqəm indi 1,6-ya düşüb. Hər bir ailənin uşaq sayı ikiyə çatmır. Belə olan vəziyyətdə nə gözləməliyik ki? Bu azalmamın səbəbləri yalnız sosial səbəblərdirmi? Xeyr.

Avropada sosial problemlərin az olduğu ölkələrdə belə artım yoxdur. Yəni məsələ təkcə iqtisadi-sosial səbəblərdə deyil. Hərçənd bizim ölkədə bu amil böyük təsir göstərir. Sadəcə, həyata baxış tərzini dəyişib. İnsanlar 1-2 uşaqla kifayətlənirlər. İki uşağa təhsil verim, qidalandırım, geyindirir, gəzməyə aparmalıyam, yeni həyatın standartları yüksəlib.

Bu, ümumilikdə dövlətin ziyanıdır. Demoqrafik problem hərbi-strateji baxımdan dövlətin ziyanıdır. Təşviqədi amillər olmalıdır. Məsələn, üçüncü uşağı dünyaya gətirən ailəyə xüsusi güzəştlər olmalıdır. Dördüncü uşağı dünyaya gətirən ailəyə daha çox güz-

zəştlər verilməlidir. Bu olmasa, artım səviyyəsi azalacaq. 10-15 ildən sonra vəziyyət daha da betər olacaq. Belə davam edərsə, bəy-nəlxalq təşkilatın açıqladığı kimi, 2100-cü ildə Azərbaycan əhalisinin sayı 8 milyona düşəcək”.

İqtisadçı Elman Sadıqovun da mövzu ilə bağlı maraqlı fikirləri var: “Demoqrafik problemlər hər bir ölkə üçün fərqlidir. Bütün dünya ölkələrini demoqrafik problemlər və çağırışlara görə bir neçə qrupa bölmək mümkündür. Birinci qrupa daxil olanlar əhalisinin orta yaşı hazırda yüksək olan ölkələrdir. Bu ölkələrin bir çoxu, məsələn, Avropa ölkələri, yüksək inkişaf etmiş olsalar da, texnoloji inkişaf baxımından ABŞ, Çin və Yaponiyaya ciddi şəkildə uduzurlar. Hazırda Yaponiya da daxil olmaqla, bu ölkələrdə texnoloji inkişaf dinamikasında durğunluq müşahidə olunur. Texnoloji inkişaf baxımından Yaponiya ayrıca bir mövzudur, çünki bu ölkədə son 40 il ərzində formalaşmış infrastruktur və mədəni mühit var.

İkinci qrupa isə yaşlı əhalisinin ümumi əhali içindəki payının yaxın gələcəkdə - xüsusilə 2040-2050-ci illərdə - yüksək olacağı ölkələr daxildir. Bu ölkələrdə iqtisadi artım templərinin azalması, təqaüd fondları ilə bağlı problemlərin yaranması kimi məsələlər proqnozlaşdırılır.

Üçüncü qrupda əhalisinin artım tempi iqtisadi inkişaf tempindən yüksək olan ölkələr yer alır. Belə ölkələrdə iqtisadiyyat əhalinin rifahına ye-

tərincə dəstək verə bilmir. Əhalinin artım sürəti iş yerlərinin yaradılma sürətini üstələdiyi üçün bu ölkələrdə işsizlik artır, işsiz insanlar iqtisadi inkişafa töhfə verə bilmir, əksinə, iqtisadi yükə çevrilirlər. Bu əhali qrupuna dövlət büdcəsi hesabına müxtəlif müavinətlər, təqaüdlər və işsizlik yardımları ödənilir. Bu ölkələrin əhalisi daha çox miqrasiya etməyə - yeni digər ölkələrə köçməyə meyllidir. Nəticədə dövlət büdcəsi əsasən sosial xərclərə yönəlir və bu da iqtisadi inkişaf tempini ildən-ile zəiflədir.

Dördüncü qrupda isə əhalisinin artım tempi iqtisadi inkişaf tempindən zəif olan ölkələr toplanır. Bu ölkələrin əksəriyyəti inkişaf etmiş və bəzi hallarda inkişaf etməkdə olan dövlətlərdir. Bu vəziyyət iqtisadi artıma ciddi maneələr yaradır, işçi qüvvəsi və kadr çatışmazlığı özünü qabarıq şəkildə göstərir. İnkişaf etmiş ölkələr immiqrasiya siyasəti vasitəsilə bu problemi müəyyən qədər aradan qaldıra bilərlər, lakin inkişaf etməkdə olan ölkələr immiqrasiya siyasəti yürütməkdə çətinlik çəkirlər. Bu isə onların digər ölkələrlə müqayisədə iqtisadi inkişaf templərini sürətli şəkildə zəiflədir.

Beşinci qrupda əhalisinin artım tempi ilə iqtisadi inkişaf tempi paralel olan ölkələr yer alır. Bu, ideal vəziyyət hesab olunsa da, belə ölkələrin sayı olduqca azdır. Bu günə qədər immiqrasiya hesabına bu prosesi uğurla tənzimləyən əsas ölkə ABŞ olub. Kanada bu məsələdə geridə qalıb. Çin

isə əhali artımından iqtisadi inkişafı təmin etmək üçün indiyə qədər səmərəli şəkildə istifadə edə bilib. Lakin “bir uşaq” siyasətinin mənfi nəticələri 2040-2050-ci illərdə ölkədə yaşlanma problemi ilə özünü göstərəcək”.

İqtisadçıya görə, hazırda ən avantajlı vəziyyətdə olan ölkələr əhalisinin orta yaşı 30 və daha az olan ölkələrdir: “Belə ölkələrdə düzgün demoqrafik siyasət aparılarsa, arzu olunan demoqrafik artımı təmin etmək mümkündür. Yekun nəticə olaraq bir sıra məqamlar önə çıxır. Birincisi, dünyada demoqrafik problemlər deyildikdə, bu problemlərin bütün ölkələr üçün eyni olduğunu düşünmək doğru deyil. İkincisi, çıxış yolu miqrasiya kimi görünərsə, texnoloji inkişaf işçi qüvvəsinə malik olan ölkələri kütəli miqrasiya siyasəti aparmağa yox, beyin axını (yeni yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri cəlb etmək) siyasəti yürütməyə məcbur edir. Bu isə əhali artımı iqtisadi inkişaf tempindən yüksək olan ölkələrin emiqrasiya siyasətinə mane olacaq əsas amillərdən biridir. Dünya indiyə qədər bu tip problemləri əsasən kütləvi miqrasiya siyasətləri ilə tənzimləməyə çalışıb. Üçüncüsü, inkişaf etmiş ölkələr yaxın 25-30 il ərzində ciddi şəkildə yüksək təhsilli, ixtisaslı kadrlara - yeni “beyinlərə” ehtiyac duyacaqlar. Bu səbəbdən elmi və təhsili güclü olan ölkələrin inkişaf imkanları daha yüksək olacaq”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
 “Yeni Müsavat”

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin (BMTM) İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev “Yeni Müsavat”a geniş müsahibə verib.

O, müsahibəsində Xankəndidəki məlum təxribata toxunub: “Azərbaycan tolerant ölkədir. Az sayda olsa da, erməni əsilli şəxsin Xankəndidə qalması bunun sübutudur. Azərbaycan qanunvericiliyinə hörmət edən hər bir vətəndaşa şərait yaradır. Sülh sazişi əslində erməni cəmiyyəti üçün məcburiyyət yarada bilər. Ermənistan məğlub olub. 2023-cü ildə bir günlük antiterror əməliyyatı keçirilməmişdi, bəlkə bu gün də ermənilər iddialarından əl çəkməyəcəkdilər. Xankəndidə həyat öz axarı ilə davam edir. Azərbaycanlı gənclər təhsil alırlar. Erməni əsilli şəxsin təxribatı onu göstərir ki, onlar hələ də məğlubiyyətlə barışmayıblar. Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanları çevik davranıb təxribatın qarşısını alıblar. Təkcə Xankəndidə yox, başqa yerlərdə də, diasporamıza qarşı da təxribat ola bilər. Biz hər zaman ayıq olmalıyıq. Sülh sazişinin imzalanması erməni şovinizminin sonlanacağı anlamına gəlmir. Erməni şovinizminin kökləri çox dərinidir. Mənim erməni ekspertlərlə təmaslarım olur. 20-ci əsrin əvvəlində ermənilər regionda 3 paytaxtda - Bakı, Tiflis və İstanbulda siyasi və iqtisadi cəhətdən çox tutarlı mövqeyə sahib idilər. Şovinizm nəticəsində ermənilər bizneslərini itirdilər. Tiflisdə yaşayan ermənilərin imkanları da əvvəlki

“Ermənistanda vəziyyət dəyişə bilər”

Fərid Şəfiyev: “Təkcə Xankəndidə yox, başqa yerlərdə də təxribat ola bilər”

kimi deyil. Ermənilər sülh şəraitində yaşamağı seçsəydilər, biznes imkanlarından istifadə edə bilərdilər. Şovinizmle yaşamaqdansa, dividendlərdən yararlanmaq daha yaxşı olar, amma seçim onlarındır”.

F.Şəfiyev Rusiya ilə gərginlikdən də danışır: “Azərbaycanın qırmızı xətti müstəqilliyi, suverenliyi və ərazi bütövlüyüdür. 30 il ərzində biz bunu təmin etməyə çalışmışıq. Diger ölkələr buna hörmətlə yanaşırsa, biz siyasi və

iqtisadi əməkdaşlığa hazırıq. Diger tərəfdən, Rusiyanın da qırmızı xətləri var, məsələn, regionda fərqli blokların olması.

Azərbaycan fərqli siyasət aparıb. Biz Qoşulmama Hərəkatının üzvü olduq. Hər zaman Rusiyanın maraqlarına hörmətlə yanaşmışıq. Bununla bağlı Azərbaycanın xarici siyasətində dəyişiklik yoxdur. Biz hər hansı hərbi bloka üzv olmaq niyyətində deyilik. Türkiyə ilə hərbi əməkdaşlığımız davam edir. Öz təhlükəsizliyi-

mizi təmin etmək üçün digər ölkələrlə də ikitərəfli formatda əməkdaşlığı davam etdiririk. Rusiyanın yanaşmasını iki faktorla izah etmək olar. Birincisi, üzr istəməklə şəxsi kapriz nümayiş olunur. Halbuki əsl müttəfiq üzr istəməyi bacarmalıdır. Rusiya ilə bağlı iki insident baş vermişdi. Hərbi şəraitdə hərbi helikopterin Azərbaycan sərhədində peyda olması tamamilə ayrı məsələdir. Azərbaycan buna görə üzr istəyib və kompensasiya ödəyib. Əsl müttəfiq belə

hərəkət etməlidir. Diplomatik etika da bunu tələb edir. Rusiya da müttəfiq kimi bunu etməlidir. Diger faktor isə budur ki, ola bilər ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh sazişinin imzalanması Rusiyani narahat edir. Rusiya hər zaman Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsindən nəzarət aləti kimi istifadə etməyə çalışıb. Halbuki Cənubi Qafqazda sülhün olması Rusiya üçün də faydalıdır. Lakin hələ ki müstəmləkəçilik çərçivəsindən kənara çıxa bilmir”.

Ermənistanla sülh səndinə gəlincə, F.Şəfiyev bunları deyir: “Elə məsələlər var ki, Azərbaycandan asılı deyil. Biz sülh prosesini Paşinyan hakimiyyəti ilə davam etdiririk. 2026-cı ildə Ermənistanla seçkilər keçiriləcək. Biz siyasətimizi Paşinyana bağlı qurmuruq. Bizim konstitusiyaya dəyişiklik edilməsi şərtimiz də bununla bağlıdır. Bir tərəfdən proses müsbət istiqamətdə davam edir, digər tərəfdən isə Ermənistan cəmiyyəti referendumla hazır olmalıdır. Paşinyanla tutarlı rəqabət apara biləcək biri hələ ki yoxdur. Amma digər ölkələrin təcrübəsinə diqqət yetirmək lazımdır. Məsələn, Rumıniyada prezident seçkisi zamanı seçki kampaniyasını

TikTok-da aparan namizəd qalib seçildi, hərçənd sonda nəticələri ləğv olundu. Polşada keçirilən seçkidə də çox da tanınmayan şəxs namizəd oldu. Sosial medianın gücünü və xarici maliyyələşməni nəzərə alsaq, heç zaman siyasətlə məşğul olmayan şəxslərin birdən-birə meydana çıxacağını görürük. Ermənistanda hələ ki Paşinyana rəqib yoxdur. Gələn il yaz aylarında ortaya kimsə çıxa bilər. Ermənistan daxilində rusiyapərəst qüvvələr və kilsə sülh sazişinə qarşıdırlar. ABŞ və Fransada radikal qol (ANCA) çox güclüdür. Yeni sözügedən üç qüvvə - müxalifət, kilsə və diasporanın bir hissəsi Paşinyana qarşı çıxış edirlər. Hələ ki bu üç qüvvənin Paşinyana rəqib yarada biləcəyi müəmmalıdır, amma yaxın bir neçə ayda vəziyyət dəyişə bilər. Bu baxımdan Paşinyan yox, başqasının seçilməsi sülh prosesini dayandıra bilər. Sırr deyil ki, Rusiya ilə Paşinyan arasında münasibətlər yaxşı deyil. Rusiya da Paşinyanın yox, başqasının hakimiyyətə gəlməsində maraqlıdır. Belə olan halda sülh prosesi dayana bilər”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Azad Qarabağda erməninin iki təhlükəli “mirası”

İşğalçı qüvvələrin basdırdıqları silah-sursat və minalar hələ də çətinliklər yaratmaqdadır

Suşa rayonunun Kiçik Qaladərəsi kəndi ərazisində külli miqdarda silah-sursat aşkar edilib. Bu barədə Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin, Daxili İşlər Nazirliyinin və Azərbaycan Minatəmizləmə Agentliyinin yaydığı birgə məlumatda bildirilib.

Məlumatla görə, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən Daxili İşlər Nazirliyi və Minatəmizləmə Agentliyi ilə birgə Azərbaycan Respublikasının Qarabağ ərazisində qanunsuz odlu silah və partlayıcı maddələrin saxlanması, gizli saxlanma yerlərinin axtarışı ilə bağlı görülmüş tədbirlər nəticəsində Şuşa rayonunun Kiçik Qaladərəsi kəndi ərazisində xeyli sayda silah-sursat aşkar edilərək götürülüb. Bundan əvvəl isə Xankəndidə erməni əsilli sakinin gizlədiyi yerdən silah götürərək cinayətə əl atıb.

Görünən budur ki, antiterror tədbirləri nəticəsində qanunsuz silahlı birləşmələr tərk-silah olunsada, onlardan qalan “miras” var. İşğalçı qüvvələrin qoyduğu digər bir “iz”

isə mina problemidir. Bu gün erməni silahlı dəstələri ərazilərimizdə olmasada, onların basdırdıqları silah-sursat və minalar hələ də çətinliklər yaratmaqdadır.

Deməli, hələ uzun müddət Qarabağda təmizləmə işləri aparmaq lazım gələcək. Həmçinin bəlli olur ki, xeyli silah-sursat hələ də ərazilərimizdə qalıb. Doğrudur, hüquq-mühafizə orqanları hər-tərəfli iş aparır, amma ermə-

nilər bu coğrafiyanı yaxşı tanıyırlar, 30 ildən çox bu torpaqlara, meşələrə, dağlara nəzarət edə bilməmişik, bu da nəticədə ağıla gəlməyən yerlərdə silah-sursat gizlədilməsinə səbəb olur.

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, azad Qarabağ torpaqlarında erməni işğalçı qüvvələrinin qoyduğu izlər - aşkar olunan külli miqdarda silah-sursat bir

daha təsdiqləyir ki, işğal dönməndə basdırılmış silahlar hələ də ölkəmiz üçün real təhlükə yaradır: “Hər şeydən əvvəl qeyd etmək lazımdır ki, bu sursatların yerləşdirilməsi xüsusi olaraq seçilmiş nöqtələrdədir. İşğalçılar 30 il boyunca bu əraziləri tanıyıb və hər bir dağlıq, meşəlik sahəni öz təhlükəli arсенallarını gizlətmək üçün istifadə ediblər. Bu o deməkdir ki, aşkar edilən silahlar yalnız fiziki təhlükə yaratmır, həm də

potensial terror və cinayət hadisələrinin mənbəyi ola bilər. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə basdırılmış minalar isə uzunmüddətli təhlükədir. Minalanmış ərazilərin xəritəsi tam dəqiqliklə məlum deyil və bu, həm hərbi əməliyyatlar, həm də humanitar minatəmizləmə işlərini çətinləşdirir. Minatəmizləmə yalnız texniki proses deyil, strateji təhlükəsizliyin təminatıdır. Həmçinin Xankəndidə aşkar edilmiş gizli silahın cinayətə səbəb olması göstərir ki, erməni tərəfi hələ də regionun destabilizasiyasını planlaşdırır. Bu vəziyyət hüquq-mühafizə orqanlarının əməliyyatlarının davamlı və sistemli olmasının vacibliyini ortaya qoyur. Qarabağda təhlükəsizlik yalnız hərbi mövcudluğun aradan qaldırılması ilə deyil, həm də erməninin qoyduğu silah-sursat və minaların tam təmizlənməsi ilə təmin edilə bilər. Bu isə uzunmüddətli, planlı və koordinasiya edilmiş hərbi-hüquqi fəaliyyət tələb edir. Azərbaycanın hazırkı əməliyyatları bu prosesin yalnız ilkin mərhələsidir və qarşıda hələ ciddi təhlükəsizlik çağırışları mövcuddur. Bu, təkcə antiterror əməliyyatlarının nə-

ticəsi deyil, həm də Ermənistanın uzun illər boyu torpaqlarımızda gizlədilmiş və məqsədli şəkildə yerləşdirilmiş “mirasının” açıq göstəricisidir. Xankəndidə bir erməni sakinin gizlətdiyi silahla cinayət törətməsi isə məsələnin nə qədər həssas olduğunu ortaya qoyur. Bundan əlavə, işğalçı qüvvələrin basdırdığı minalar da hələ uzun müddət bölgədə təhlükə mənbəyi olaraq qalacaq. Bu isə təkcə təhlükəsizlik problemi deyil, həm də minatəmizləmə əməliyyatlarının nə qədər çətin və genişmiqyaslı olacağını göstərir. 30 ildən artıq işğal altında qalan bu torpaqlarda, dağlarda, meşələrdə gizlədilmiş silah və partlayıcı maddələrin tam şəkildə aşkarlanması və təmizlənməsi asan olmayacaq”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, Qarabağda düşmənin izlərinin aradan qaldırılması uzunmüddətli və planlı bir prosesdir: “Hüquq-mühafizə orqanlarının əməliyyatları mütləq davam edir, amma qarşıda həm humanitar, həm də təhlükəsizlik baxımından hələ böyük işlər durur. İşğalın ağır mirasları olan silah-sursat və minalar Azərbaycan üçün hələ uzun müddət ciddi çağırış olacaq”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda pensiya sistemi ilə bağlı yeni qanun layihəsi hazırlanır. Sənəd ölkədə özəl pensiya fondlarının yaradılmasını nəzərdə tutur. Bildirilir ki, bununla vətəndaşlara dövlət pensiyasından əlavə özəl fondlardan da təqaüd almaq imkanı veriləcək. Yəni bu, mövcud dövlət sistemi ilə rəqabət deyil, əlavə seçimdir. Ekspertlərə görə, özəl pensiya fondlarının yaradılması Azərbaycanda pensiya sisteminin uzunmüddətli dayanıqlılığını gücləndirə, dövlətin sosial yükünü azalda və kapital bazarının inkişafına təkan verə bilər.

Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Musa Quliyev prosesin yekun mərhələdə olduğunu bildirib: "Qanun layihəsi payız sessiyasına çatmasa da, yaqın yaz sessiyasının əvvəlinə Məclisə daxil olacaq və müzakirəyə çıxarılaçaq".

Komitə sədri özəl pensiya fondlarının üstünlüklərini belə izah edib: "Bu bir alternativdir. Azərbaycanda Dövlət Sosial Müdafiə Fondu var. Vətəndaşlarımız pensiya yaşına çatanda, yaxud pensiya kapitalı, stajı olduqda 65 yaşından sonra pensiyaya çıxır. Özəl pensiya fondunun üstünlüyü onda olacaq ki, vətəndaşla qurum arasında müqavilə imzalanacaq və onun əsasında şərtlər müəyyən olacaqdır. Pensiyaya çıxma qaydası, vaxtı, məbləği, pensiyaya çıxana qədər ora qoyduğu kapitalın dövr etməsi, hansı investisiyalara yatırılması və ondan nə qədər faizin gəlməsi, eləcə də digər məsələlər müqavilə əsasında müəyyən olacaqdır. Bu bir alternativdir, vətəndaşa seçim hüququ tanıyır və vətəndaş daha geniş şəkildə öz pensiya təminatını həyata keçirə bilər. Bu baxımdan hesab edirəm ki, yaxşı bir təşəbbüsdür. İnşallah, qanun Məclisə gələndə onun detalları barədə də məlumat verərik".

Verilən məlumata görə, "Qeyri-dövlət (özəl) pensiya fondları haqqında" Qanunla yanaşı, özəl pensiya fondlarının yaradılması ilə bağlı 20-dən çox normativ hüquqi akt layihəsi hazırlanıb.

Özəl pensiya fondu ilə bağlı bir sıra mühüm məqamlar var. Bunlardan biri həmin fonda toplanacaq vəsaitin mənbəyi barədədir. Özəl pensiya fondu təcrübəsi tətbiq olunan ölkələrdə adətən ödənişlər rəsmiləşən əmək haqqından həyata keçirilir. Azərbaycanda belə ödənişlərin yalnız əmək haqqına bağlanması ödəniş imkanlarını məhdudlaşdıracaq. Belə ki, əvvəla, ölkədə əmək haqqının real məbləğinin rəsmiləşdirilməməsi halları kifayət qədər çoxdur. Özəl sektorda geniş təşəkkül tapan bu təcrübəyə əsasən iş-

Diqqət! Yeni pensiya sistemi gəlir - əhəlinin gözləntisi

Özəl pensiya fondlarının yaradılması bu üstünlükləri qazandıracaq

çinin maaşı əksər hallarda yalnız minimum əməkhaqqı məbləğində rəsmiləşdirilir, qalan hissə isə nağd formada ödənilir. Bu, bilavasitə əməkhaqqından ödənilən sosial sığorta haqlarından yayınmaq məqsədi daşıyır. Mövcud iş yerlərinin tələbatından kəskin aşağı olduğu bir şəraitdə işçilər bu şərtlə razılaşmalı olurlar. Ötən illərdə açıqlanan məlumatlardan aydın olur ki, ölkə üzrə 1,7 milyon rəsmi əmək müqaviləsi ilə işləyən şəxsin təxminən 400-450 min nəfəri minimum əməkhaqqından aşağı, yaxud ona bərabər maaş alır. Aydın məsələdir ki, bu, kağız üzərində belədir, demək olar ki, heç kim bu ilin yanvarından 400 manata çatdırılan minimum əməkhaqqına işləmir. Sadəcə, sahibkarlar vergi və sosial ödənişlərdən yayınmaq üçün maaş məbləğini bu həddə rəsmiləşdirirlər. Belə bir şəraitdə özəl pensiya fonduna ödəniş vətəndaşın əməkhaqqı gəlirinə əsasən müəyyən olarsa, ona yığımlar gözlənilirdi qədər olmaya bilər.

Özəl pensiya fonduna ödənişin əməkhaqqına bağlanması başqa bir məsələni gündəmə gətirir. Azərbaycanda əmək qabiliyyətli əhəlinin sayı 5 milyon nəfərdən yuxarı olsa da, 2025-ci il avqustun 1-i vəziyyətinə ölkə

iqtişadiyyatında muzzla - yəni rəsmi əmək müqaviləsi ilə çalışan işçilərin sayı 1 milyon 768,4 min nəfər olub. Onlardan 858,1 min nəfəri iqtisadiyyatın dövlət sektorunda, 910,3 min nəfəri isə qeyri-dövlət sektorunda fəaliyyət göstərib.

Nəzərə alsaq ki, ötən ilin eyni dövründə ölkə iqtisadiyyatının dövlət sektorunda 881,7 min nəfər, özəl sektorda isə 877,3 min nəfər işləyib, onda görürük ki, bir ildə dövlət sektorunda çalışanlar 23,6 min nəfər azalıb, özəl sektorda isə 33 min nəfər artıb. Bu isə yenə də formal olaraq minimum əməkhaqqı ilə rəsmiləşmə hallarının artması deməkdir.

Başqa bir problemli məsələ torpaq payı olduğuna görə kənd təsərrüfatında məşğul kimi qeyd olunan 1,5 milyona yaxın şəxsin özəl pensiya fonduna ödənişi məsələsidir. Məlumdur ki, onlar faktiki olaraq işləməsələr də, rəsmi statistikada məşğul əhəli kimi qeydə alınırlar. Lakin onların nə rəsmi əmək müqaviləsi, nə də sosial ödənişləri həyata keçirilmir. Bu şəxslərin özəl pensiya fonduna ödənişlərinin tənzimlənməsi üçün xüsusi halın müəyyən edilməsi lazım gələcək.

Bir sözlə, eger özəl pensiya fonduna ödənişlər rəsmi gəlirlərə bağlanacaqsa, böyük uğur gözləməyə dəymə-

yəcək. Nəzərə almaq lazımdır ki, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun özü xərclərini qarşılamaq üçün dövlət büdcəsindən böyük məbləğdə transfert almağa davam edir. Açıqlanan büdcə göstəricilərinə əsasən fondun 2025-ci il üzrə xərclərinin maliyyələşdirilməsi üçün 7 milyard 676 milyon manat nəzərdə tutulur. Bunun 7 milyard 617 milyon manatlıq hissəsini fondun gəlirləri, 59 milyon manatlıq hissəsini isə fondun əvvəlki illərdə yaradılmış ehtiyatından 2025-ci ilin xərclərinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilən vəsait təşkil edir.

Fondun 2025-ci il üçün gəlirlərinin 78,1 faizinin və ya 5 milyard 997 milyon manatının məcburi dövlət sosial sığorta (MDSS) daxilolmaları hesabına formalaşacağı proqnozlaşdırılır. Məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə daxilolmaların 66,1 faizi qeyri-büdcə sektorunun, 33,9 faizi isə büdcədən maliyyələşən təşkilatların hesabına təmin ediləcək. Dövlət büdcəsindən DSMF-yə transfertin 1,6 milyard manata bərabər olacağı proqnozlaşdırılır.

Başqa bir məsələ özəl pensiya fondlarına xaricdə yatırım imkanının yaradılıb-yaradılmayacağıdır. Azərbaycanda real sektorun, o cümlədən qiymətli kağızlar bazarının zəif inkişafı fonun-

da özəl pensiya fondlarının uğurlu yatırım edib, topladıqları vəsaitləri ən azı inflyasiya səviyyəsində indeksasiya etmələri mümkün deyil. Belə yatırım imkanı xarici bazarlarda daha genişdir. Lakin bu bazarlara çıxmaq üçün peşəkar komandalara olmaları son dərəcə vacibdir. Bu isə özəl pensiya fondu yaradacaq qurumlara sərt tələblərin qoyulması, onların fəaliyyətinə keyfiyyətli nəzarət mexanizminin formalaşdırılmasını tələb edir.

Onu da qeyd edək ki, özəl pensiya fondunu əhəli üçün maraqlı edəcək əsas amil ödəyən şəxs vəfat etdiyi halda ödəniş vəsaitinin geri qaytarılması imkanının olmasıdır. Məlumdur ki, DSMF-yə ödənişlər sığortaolunan vəfat etdikdə onun ailəsinə, yaxud hüquqi varislərinə qaytarılır. Bu, xüsusilə son illərdə vətəndaşların ciddi narazılığına səbəb olsa da, dövlət bu sahədə hər hansı dəyişikliyi qəbul etmir.

Özəl pensiya fondunun fəaliyyəti sahəsində bir başqa maraqlı məsələ belə fondlara ödəniş hüququnun rəsmi pensiya almaq hüququ ilə necə uzlaşdırılacağıdır. Məlumdur ki, 2017-ci ildə pensiya təminatı qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklər çox sayda insanın pensiya yaş çatdıqda, pensiya almaq hüququ qazana bilməsinə

səbəb olub. Ya iş stajına, ya da şəxsi sığorta hesabında yetərincə kapitalı olmadığına görə belə şəxslər adətən yaşa görə müavinət alırlar. Bu halda pensiya hüququna dair tələblər eyni olarsa, Dövlət Sosial Müdafiə Fondundan pensiya almaq hüququ olmayan insanların özəl pensiya fondundan bu hüququ yaranacaqmı?

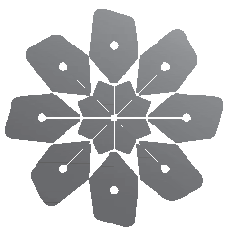
Yeri gəlmişkən, 2017-ci ildə pensiya qanunvericiliyinə edilən bu dəyişiklik, həmçinin qadınların pensiya yaşının 65-ə çatdırılması qaydasının tətbiqi ilə Azərbaycanda əmək pensiyası alanların sayı 2017-2024-cü illər ərzində 216 mindən çox azalıb. 2017-ci ildə 1 milyon 315 min olan say 2024-cü ildə 1 milyon 98 minə düşüb.

Dövlət Sosial Müdafiə Fondundan verilən məlumata əsasən, 2024-cü ilin yanvar-dekabr ayları ərzində 35 min nəfərdən çox şəxs proaktiv qaydada yaşa, əlilliyə və ailə başçısını itirməyə görə pensiya təyinatı aparılıb. Onların 71,4 faizini kişilər, 28,6 faizini isə qadınlar təşkil edib. 2025-ci ilin yanvar-avqust aylarında isə 26 200 nəfərdən çox şəxs proaktiv qaydada yaşa görə əmək pensiyası təyin olunub. Onların 62,6 faizini kişilər, 37,4 faizini isə qadınlar təşkil edib. Qadınların əmək pensiyası almaq hüququ yarananlar arasında kişilərdən dəfələrlə az olmasının bir səbəbi mentalitetlə bağlıdır, digər mühüm səbəb məhz onlar üçün pensiya yaşının artırılmasıdır.

Yaşı çatdıqda da, pensiya deyil, müavinət hüququ yaranan vətəndaşlar arasında kişilərin az, qadınların iki dəfə çox olması da bu amillərlə bağlıdır. Belə ki, 2024-cü ilin dekabr ayında yaşa görə aylıq sosial müavinət alanların sayı 156 min nəfərdən çox olub. Onların 32,93 faizini kişilər, 67,07 faizini isə qadınlar təşkil edib. 2025-ci ilin iyul ayında isə yaşa görə aylıq sosial müavinət alanların sayı 166 min 900 nəfəri keçib. Onların 35 faizini kişilər, 65 faizini isə qadınlar təşkil edib.

Yuxarıda qeyd edilən bütün məqamların vətəndaşın xeyrinə nəzərə alınması halında özəl pensiya fondlarının fəaliyyətinin ölkə iqtisadiyyatı üçün müsbət təsirlərini qeyd etmək olar. İlk növbədə belə fondlar iqtisadiyyat üçün əlavə və kifayət qədər böyük investisiya mənbəyinə çevrilə bilər. Dünya təcrübəsi göstərir ki, pensiya fondları bu sahədə aparıcı rollara malik ola bilərlər. Azərbaycanda investisiya imkanları nə qədər məhdud olsa da, yeni mənbənin yaranması hər bir halda müsbət hal kimi qiymətləndirilə bilər.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məsəvat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

“Əgər ölkədəki ali təhsil müəssisəsinin pedaqoji fakültəsini bitirən şəxs MİQ imtahanında heç olmasa minimal bal toplamırsa, sual yaranır: o diplomu verən müəssisə məsuliyyət daşıyır, ya yox?”

Bu sözləri elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev AzTV-nin “Hədəf” proqramında deyib. Nazir bildirib ki, bəzi hallarda universitetlərdə diplomlar müəyyən ambisiyalara görə təqdim olunur: “Əgər adama diplom vermisənsə, mən demirəm o hamıdan yüksək bal yığsın, deyirəm ki, minimal bal toplansın. Bu diplomlar, sadəcə olaraq bəzən mərhəmət hissi ilə, bəzən kiminləsə üz-üzə gəlməmək, bəzən kiminsə hay-küyü ilə üzleşmək üçün verilir. Sonra əmək bazarında həmin adamların bacarıqları olmayanda bunun məsuliyyətini həmin ali təhsil müəssisəsi daşıyır. Bunu ört-basdır etmək düz deyil”.

Emin Əmrullayev keyfiyyətli təhsil üçün insanların daha çox pul ödəməli olduqları fikrindədir.

“İnsanlar çox vaxt düşünlər ki, az pul ödəməklə yüksək səviyyəli həkim hazırlamaq mümkündür. İl ərzində ali məktəbdə bir tələbənin həkim hazırlığına 8 min manat vəsait xərclənir. Mühəndislik və digər ixtisaslarda isə bu rəqəm 2500-3000 manat arasında dəyişir” - deyir o qeyd edib.

Nazir bildirib ki, keyfiyyətli təhsil ucuz başa gələ bilməz: “Burada ən vacib məsələni düzgün anlamaq lazımdır: təhsilə qoyulan pul xərc deyil, investisiyadır. Nə qədər çox investisiya qoyularsa, bir o qədər də insan kapitalı və resursları inkişaf edəcək. Bizim yanaşmamız da bundan ibarətdir ki, insanların istedad səviyyəsi, hazırlıq dərəcəsi və bacarıqlarından asılı olmayaraq, onlara qoyulan investisiya artırılmalıdır”.

Nazir ilk dəfə ali təhsil müəssisələrində dövlət sifarişli proqramların genişləndirildiyini qeyd edib: “Əvvəllər bir çox özəl ali təhsil müəssisələri dövlət sifarişində iştirak etmirdi, çünki ayrılan məbləğ kifayət etmirdi. Amma bu ildən dövlət həmin xərcləri qarşılayır. Biz əlavə olaraq SABAH proqramı mexanizmini tətbiq etdik. Nəticədə, məsələn, ADA Universitetində 180 nəfər tələbə dövlət sifarişi əsasında təhsil almağa başladı. Həmçinin Bakı Ali Neft Məktəbində və digər ali təhsil müəssisələrində də bu imkan yaradıldı”.

“Bizim əsas məqsədımız də budur: təhsilə qoyulan investisiya insan kapitalının in-

Uşaq və gənclər

ÜSAVAT
N 167 (8777) 18 sentyabr 2025

Tələbələr illik təhsil haqqı ilə “boğurlar”

Şok rəqəmlər və bunun səbəbləri barədə bilmədiklərimiz

kişafını təmin etsin və gələcəkdə ölkənin keyfiyyətli mü-təxəssislərlə təmin olunması-na xidmət etsin”, - E.Əmrullayev deyib.

Hansı universitetdə təhsil haqqı neçəyədir?

İllik təhsil haqqının ən yüksək olduğu universitetlərin siyahısına ADA liderlik edir. Burada ixtisasların təhsil haqqı 6000-8000 manat arasında dəyişir.

Azərbaycan Tibb Universitetində ixtisasların illik təhsil haqqı 5000-6500 manat arasındadır.

Xəzər Universitetində bütün ixtisasların illik təhsil haqqı 4000-5000 manat aralığındadır.

Qərbi Kaspi Universitetində bəzi ixtisaslarda təhsil haqqının 4000 manat olduğu görünür.

Bakı Ali Neft Məktəbində “Biznesin idarə edilməsi” və “Maliyyə” ixtisaslarında illik təhsil haqqı 4500 manatdır.

Bakı Dövlət Universitetinin “Hüquqşünaslıq” ixtisası da təhsil haqqı yüksək olan ixtisaslardandır. Burada illik təhsil haqqı 4500 manatdır.

Bakı Musiqi Akademiyası da illik təhsil haqqları yüksək olan ali təhsil müəssisələrindəndir. Burada əksər ixtisasların illik təhsil haqqı 4000 manat təşkil edir.

Azərbaycan Milli Konservatoriyada isə iki ixtisasın illik təhsil haqqı 4000 manatdır. Bunlar “Vokal sənəti” və “Populyar musiqi və caz ifaçılığı” ixtisaslarıdır.

Universitetlərdə təhsil haqqı niyə artır - əsas səbəblər

Bəs universitetlərdə təhsil haqqı niyə artırılır? Bunun xüsusi səbəbləri varmı? Ekspertlər bildirir ki, burada əsas məsələ universitet xərclərinin artmasıdır. Mülətimlərin maaşları, kommunal xərclər, tədris və texnologiya vasitələrinin yenilənməsi bu-raya daxildir.

İkincisi isə, universitetlər əllərində olan mövcud maddi-texniki bazanın tam şəkildə fəaliyyət göstərməsi və mövcud vəziyyətin qorunmasıdır. Bundan əlavə olaraq da, sözsüz ki, keyfiyyətli təhsil standartları - Azərbaycanda ali təhsil müəssisələri kresliding cədvəlində müəyyən nəliyyətlər əldə edəblər və bu standartlar da tələblərə uyğun olması üçün müəyyən yeniliklərə cavab verməlidir. Bu da sözsüz ki, investisiya, müəyyən xərclər tələb edir.

Ümumiyyətlə, dövlət və özəl universitetlər arasında təhsil haqqı siyasətində müəyyən fərqlər mövcuddur. Dövlət universitetlərində təhsil haqları ilə bağlı qərarlar adətən Təhsil Nazirliyi və ya digər aidiyyəti dövlət qurumları tərəfindən müəyyən olunur. Özəl universitetlər isə bu məsələdə daha sərbəstdir.

Lakin buna baxmayaraq, onlar da təhsil haqqında artım edərkən bunu əsaslandırma ilə göstərməlidirlər. Bütün ixtisaslarda deyil, yalnız əmək bazarında tələblərə cavab ver-

rən ixtisaslara da artım ola bilər. Biz bunu mühəndislik və iqtisadiyyat fakültələrinin tərkibindəki ixtisaslarda görürük. Ancaq bu o demək deyil ki, özəl universitetlər təhsil haqlarında istədikləri qədər artım edə bilərlər. Sözsüz ki, bu proseslərə də dövlət nəzarət edir. Belə ki, özəl universitetlərdə təhsil almaq istəyən tələbələr, onların valdeynləri üçün həmin ixtisasların əlçatan olması məqsədilə müəyyən təkliflər irəli sürüldükdə də dövlət tərəfinə tənzimləmələr də həyata keçirilir.

Bildiyimiz kimi, həm özəl, həm də dövlət universitetlərində 5 ildən bir yoxlamalar olur və bunun əsasında da həm universitetin maliyyə durumu, ümumiyyətlə isə təhsil müəssisəsinin nəzdində olan hər bir şey tək-tək yoxlanılır. Bu proses zamanı tapılan nöqsanların aradan qaldırılması üçün təkliflər irəli sürülür. Burada təhsil haqqının artırılması, tədris vəsaitlərinin yenilənməsi və digər məsələlər də xüsusilə diqqətdə saxlanılır.

Universitetlər öz xərclərini təhsil haqqı hesabına qarşılamaq istəyir

İnsanlar ayda 400 manat maaş alırsa, universitetlərin illik 2500-5000 manat təhsil haqqı tələb etməsi anlaşılmazdır. İldən-ilə niyə xaricə tələbə axını artır? Xaricdə təhsil əcnəbi tələbələr üçün də pulsuz deyil, amma həmin tələbə də, valideyni də bilir ki, bu, gələcəyə qoyulan kapital-

dır və nəticəsini artıqlaması ilə alacaqlar.

Maraqlıdır ki, universitetlər öz xərclərini təhsil haqqı hesabına qarşıladığı üçün belə bir addım atmağa məcbur olublar. Əsas problemlərdən biri odur ki, universitet öz xərclərini yalnız tələbələrin ödədiyi təhsil haqqının hesabına qarşılayır. Bu, həddindən artıq çətin prosesdir. İstər dövlət, istərsə də özəl universitetlər bütün xərclərini tələbələrin ödədiyi illik təhsil haqqı hesabına ödəyir ki, bu da çətinliklər yaradır.

Qabaqcıl beynəlxalq təcrübədən fərqli olaraq Azərbaycan universitetlərində elm-biznes əlaqələndirməsi işi qurulmayıb. Universitetlərimizin özünü həm də elmi tədqiqat müəssisəsi kimi formalaşdırması, bunun işlək mexanizmlərini hazırlaması prosesinə başlanmayıb. Bu qurulsaydı, elm-biznes əlaqələndirilməsi vasitəsilə istehsalat dünyasından pul əldə etmək şansları yaranardı. Amma bizdə belə bir təcrübə yoxdur. Universitetlər maliyyə baxımından özünü tənzimləməyə keçmədiyi üçün yeganə gəlir mənbəyi tələbələrəndən toplanan illik təhsil haqlarıdır. Bu isə bahalaşmanı qaçılmaz edir, çünki maddi məsrəflər artır, pulun müəyyən dəyərləndirmə keyfiyyəti aşağı düşür və nəticədə universitet yeganə çıxış yolunu tələbələrin təhsil haqqını artırmaqda görür. Bu qarşıdakı illərdə də davam edəcək.

Bağçada uşaq xəsarət aldı

Bakıdakı 265 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçasının dəhlizində tavandan bərk cisim parçasının düşməsi nəticəsində bir uşaq xəsarət alıb. Modern.az xəbər verir ki, müəssisədən “Azərbaycan müəllimi”-nə bildirilib ki, tıbb bacısı tərəfindən uşağa ilkin tibbi yardım göstərilib.

Bağça rəhbərliyi tərəfindən uşağın valideyninə dərhal məlumat verilib.

Azyaşlı səhiyyə müəssisəsində müayinə olunub, uyğun tibbi yardım göstərilib. O, vəziyyəti qənaətbəxş olduğu üçün evə buraxılıb.

Yanğında xəsarət alan gənc öldü

Bir neçə gün əvvəl Bakı şəhərinin Binəqədi rayonunda ümumi sahəsi 440 kvadratmetr olan ikimərtəbəli mansarda yanğın baş verib. Fövqəladə Hallar Nazirliyindən bildirilib ki, yanğın zamanı yağınsöndürənlər və xilasedicilər tərəfindən 4 nəfər xilas edilərək təcili tibbi yardım briqadasına təhvil verilib.

Modern.az-ın əldə etdiyi məlumata görə, yanğında xəsarət alan şəxslərdən biri xəstəxanada həyatını itirib.

Məlumatı sayta açıqlamasında Kliniki Tibbi Mərkəz də təsdiqləyib.

“14.09.2025-ci il tarixdə Bakı şəhərinin Binəqədi rayonunda baş verən yanğın hadisəsi nəticəsində müxtəlif travmalarla 5 nəfər (3-ü kişi, 2-si qadın cinsli olmaqla) Kliniki Tibbi Mərkəzin Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım şöbəsinə hospitalizasiya ediliblər. Onlara dərhal ilkin tibbi yardım göstərilib.

Göstərilən yardımlara baxmayaraq, 2000-ci il təvəllüdü (kişi cinsli) şəxsin həyatını xilas etmək mümkün olmayıb. Digər şəxslər ambulator müalicə üçün evə buraxılıblar”, - mərkəzdən verilən açıqlamada bildirilib.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

ABŞ-nin xüsusi nümayəndəsi Keyt Kelloq maraqlı açıqlama verib. Amerikalı rəsmi bildirib ki, Rusiya Çindən asılı vəziyyətə düşüb və artıq "kiçik tərəfdaş" rolunu oynayır, Pekin isə hərbi və iqtisadi sahədə strateji üstünlüyə malikdir. Qeyd edib ki, Çinin dəstəyi olmasa, Rusiya hökumətinin uzun müddət Ukraynaya qarşı müharibə apara bilməz.

Onun sözlərinə görə, Pekin köməkədən imtina etməsi cəbhədə hadisələrin inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər: "Əgər Çin köməkdən imtina edərsə, bu, döyüş meydanındakı vəziyyəti tez bir zamanda dəyişə bilər".

Amerikalı diplomat Kremlin Rusiya Silahlı Qüvvələrinin gücü ilə bağlı bəyanatlarını da şübhə altına alıb, Rusiya ordusunun sistemli zəifliklərini və yerli uğurlarına baxmayaraq, genişmiqyaslı hücumlar həyata keçirə bilmək qabiliyyətində olmadığını söyləyib. Bundan əlavə, o, Moskvaya təzyiq vasitəsi kimi xüsusilə maliyyə aktivləri və neft ixracı sahələrində sanksiyaların gücləndirilməsinin effektivliyini vurğulayıb.

Kelloq fikrində haqlıdır? Müharibəni məhz Çin dayandıra bilər?

Musavat.com-a açıqlama verən siyasi şərhçi Heydər Oğuz Keyt Kelloqun fikri ilə tam razılaşır. Siyasi şərhçinin fikrincə, heç Çin də Rusiyanın onun "proksi" qüvvəsi olduğunu gizlətmir: "Bilirsiniz ki, bir müddət əvvəl Avropaya səfər edən Çinin xarici işlər naziri Van Yi Al-nin xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallasla görüşmüşdü. Kallas xanım ondan xahiş etmişdi ki, Rusiyanı dəstəkləməsinlər, Ukrayna savaşı bitsin. Van Yinin cavabı isə maraqlı olmuşdu. Demişdi ki, Çin Ukrayna savaşını tezliklə bitməsində maraqlı deyil.

Çünki əmindir ki, Ukraynada savaş bitən kimi ABŞ Çinə hücum edəcək. Van Yinin bu səmimi etirafı ondan xəbər verir ki, Çin istədiyi an Ukrayna savaşını bitirə bilər. Amma maraqlarına uyğun olmadığı üçün bunu etmir.

Açıqını deyim, çinlilərin Rusiyaya bu yanaşması istənilən qürurlu dövlət üçün üzqızardıcıdır. Sanki Kremlin üzünə deyirlər ki, sən bizim "proksimiz-sən". Sənin taleyinə biz qərar veririk. Biz istəsək, sən öz vətəndaşlarının kütləvi ölümünə qarşılığında ayaqda dayana bilərsən, istəməsək, səni hansısa Qərb ölkəsinə qurban verər, ərazilərinizi bölüşdürərək".

Heydər Oğuz onunla da razılaşır ki, Rusiya genişmiqyaslı hücumlara həyata keçirə bilmək qabiliyyətini çoxdan itirib: "Savaşın ilk aylarında Kiyevin həndəverinə qədər irəliləyən rus ordusunu hətta yaxşı təchiz olunmuş Ukrayna əsgərləri qısa müddət ərzində Dneprin sağ sahillərindən püskürtməyi bacardı. Ukrayna savaşına bir daha sübut etdi ki, rus ordusu müdafiəni pis bacarmır, amma onun hücum qabiliyyəti bərbaddır. Bu da ondan irəli gəlir ki, Rusiya öz mövqelərini qorumaq üçün ağır itkilərə getməkdən çəkinmir, öz əsgərlərinin kütləvi ölümü hesabına təvazökar uğura imza atmaq yolunu tutur. Necə ki, II Dünya müharibəsində də məhz 20 milyondan çox insa-

Ukrayna müharibəsinin taleyini bu ölkə həll edə bilər

Ekspertin fikrincə, Çin istəsə, Rusiya ordusu cəbhədə irəliləyə bilməz

nını qurban verməklə Pirr qələbəsi qazanmışdı. O dövrdən indiyədək Rusiyanın döyüş taktikası dəyişilməyib".

Hərbi ekspert Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a deyib ki, indiki mərhələdə Ukrayna müharibəsinin taleyini Moskva deyil, Pekin müəyyən edir: "Çin istəsə, Rusiya ordusu cəbhədə irəliləyə bilməz. İstəməsə, Kreml yalnız müdafiəyə ümid edə bilər. Bu, Kremlin özünü "böyük güc" kimi göstərmək iddiasının, sadəcə,

illüziya olduğunu bir daha sübut edir. Rusiya ordusunun taktiki vəziyyəti göstərir ki, müdafiədə müəyyən uğurlar qazanır, amma hücum əməliyyatlarını sistemli şəkildə həyata keçirə bilmir. Dneprin sağ sahillərindəki məğlubiyyətlər bunu təsdiqləyir. Moskva ağır itkilər hesabına kiçik uğurlara nail olmağa davam edir. Klassik "Pirr qələbəsi" modelini təkrarlayır, amma müasir dövrdə bu taktika yalnız re-surs və insan itkisinə gətirib çıxarır. Maliyyə aktivlərinə və neft

ixracına tətbiq olunan sanksiyalar Rusiya üçün strateji təzyiq vasitəsi kimi effektivdir. Pekin dəstəyi dayandırsa, Kremlin qarşısında yalnız müdafiə və parçalanmaq yolu qalır. Ukrayna isə indiki zəif Rusiya ordusu və Qərbin təzyiqi fonunda mövqeyini gücləndirir. İndiki halda Çin istədiyi an müharibənin gedişatını dəyişə bilər, amma maraqlarına uyğun olmadığı üçün hələlik susur. Moskvanın taleyi indiki məqamda strateji olaraq Pekinin əlinə keçib. Yəni Rusiyanın Ukrayna müharibəsindəki mövcud mövqeyi heç də Kremlin öz iradəsi ilə idarə etdiyi bir proses deyil".

Hərbi ekspert deyir ki, Çin faktoru, sadəcə, Rusiya üçün qərar verici roluna yaxınlaşır: "Rəsmi Pekin Kremlin hərbi əməliyyatlarını sürətlə dayandırmaq imkanındadır. Pekin bir qədər fasilə versə, Moskva yalnız cəbhədə mövqelərini qismən saxlaya bilər, genişmiqyaslı hücumlara qadirdir deyil. Rusiya ordusunun taktiki xüsusiyyətlərinə

baxanda da paradoks müşahidə olunur. Hücumda sistemli zəifliklər aşkardır, müdafiədə müəyyən qabiliyyət nümayiş etdirir. II Dünya müharibəsindən fərqli olaraq, günümüzdə texnologiya və kütləvi informasiya müharibəsi dövründə belə modelinin davam etdirilməsi Moskvanı çıxılmaz duruma qoyur. İndiki məqamda taleyini Ukrayna özü həll edir, amma Çin və digər strateji oyunçuların mövqeyi Moskvanın hərəkət imkanlarını ciddi şəkildə məyuslaşdırır. Qeyd etdiyim kimi, Pekin dəstəyi dayandırsa, Moskvanın qarşısında qalan yol yalnız müdafiə və parçalanmaqdır. Çin bu oyunda Rusiya üçün mühüm amildir və onun niyyəti müharibənin sonunu təyin edə bilər".

Hərbi ekspert deyib ki, Kremlin strateji asılılığı və hərbi imkanları getdikcə tükənir: "Hazırda Ukrayna üçün əsas məqam Rusiya ordusunun zəif və strateji baxımdan sərhədlili olması, həm də Qərbin maliyyə və sanksiya təzyiqlərinin davam etməsidir. Bu vəziyyət müharibənin taleyini həll edəcək".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

Tramp "rəngli" inqilablara qarşı - Sorosa ağır ittiham

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Demokratlar Partiyasının əsas donorlarından biri, maliyyəçi-milyarder Corc Sorosu kütləvi etirazları maliyyələşdirməkdə ittiham edib. Ağ Ev rəhbəri bəyan edib ki, onun administrasiyası Soros və ya ailə üzvlərinə qarşı hüquqi araşdırma başlada bilər.

"Bloomberg" və "Fox News" Trampın açıqlamasını belə təqdim edib: "Etirazçılar Soros və başqa şəxslər tərəfindən maliyyələşdirilir. Onlar peşəkar şəkildə təşkilatlanır, hətta maaş alırlar. Biz Sorosla bağlı araşdırma aparacağıq, çünki bu, sadəcə, etiraz deyil, əsl iğtişadır. Bu, RICO işidir", - ABŞ Prezidenti bildirib.

Tramp konkret olaraq Soros ailəsinin hansı üzvünü hədəf aldığını açıqlamasa da, onun sözləri ABŞ siyasətində yeni gərginlik dalğası yaradıb. Respublikaçılar uzun illərdir Sorosu liberal gündəmin və "dərindən dövlət" in maliyyə dayağı kimi təqdim edir, Demokratlar isə bu iddiaları "konspirasiya nəzəriyyəsi" adlandırırlar.

Postsovet məkanında və Şərqi Avropada baş vermiş "rəngli inqilablar" da Sorosun adı daim hallanıb. Onun yaratdığı "Open Society Foundations" şəbəkəsi müxtəlif ölkələrdə yüzlərlə QHT, media qurumu və siyasi hərəkatı maliyyələşdirib. Ekspertlərin fikrincə, Serbiyada Slobodan Miloşeviçin devrilməsi, Gürcüstanda 2003-cü il "Qızılgül inqilabı", Ukraynada 2004-cü il "Narınçı inqilab" və 2014-cü il "Meydan hərəkatı", eləcə də

Qırğızıstanda 2005-ci ildə baş verən "Lələ inqilabı"nda Sorosun təsiri açıq şəkildə hiss olunub. Bu proseslərin arxasında həm Qərbin geosiyasi maraqları, həm də "Soros" fondu vasitəsilə həyata keçirilən "yumşaq güc" siyasəti dayanır.

Trampın sərt bəyanatı "rəngli inqilablar" in mümkünlüyünə işarədir. Hazırda belə ssenarilər üçün riskli görünən bölgələr arasında Qazaxıstan və Qırğızıstan kimi Mərkəzi Asiya ölkələri, Gürcüstanda hakimiyyətlə müxalifət arasında gərginlik yaşanan siyasi mühit, Ukraynada davam edən qeyri-sabitlik və Yaxın Şərq, Latin Amerikası kimi böhranlı məkanlar göstərilir.

ABŞ liderinin Sorosa qarşı sərt ritorikası həm daxili auditoriyaya, həm də beynəlxalq siyasətə ünvanlanmış siqnal kimi qiymətləndirilir. Vaşinqtonun rəngli inqilablar siyasətini "qeyri-leqal" adlandırması isə müəyyən ölkələrə mesajdır ki, ABŞ daxilində bu mövzuda konsensus yoxdur.

Trampın çıxışı Sorosun illərdir dünya siyasətində oynadığı rol barədə mübahisələrə yenidən gündəmə gətirir. Əgər araşdırma həqiqətən başlanarsa, bu, təkə ABŞ

daxili siyasətini deyil, beynəlxalq arenada Qərbin "demokratiya ixracı" modelini də sil-kələyə bilər.

Politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, Corc Sorosun adı həmişə müxtəlif dairələrdə neqativ situasiyalarda hallanır: "O, imkanlı şəxs olmaqla yanaşı, müxtəlif siyasi layihələri də maliyyələşdirməyə çalışır. Bu, sirs deyil. 20 il bundan öncə bir sıra ölkələrdə baş verən rəngli inqilablara məhz Sorosun adı və maliyyəsi ilə əlaqələndirildilər. Onun müxtəlif ölkələrdə mərkəzləri var idi və onlar müxtəlif layihələri maliyyələşdirirdi. Həmin layihələrdə iştirak edənlərin adları rəngli inqilablarda tez-tez hallanırdı. Bu hal Trampa da bəllidir. Ola bilsin ki, onun əlində Sorosla bağlı səhih məlumatlar var. İnanmıram ki, Tramp kəşfiyyat məlumatları olma-

dan Sorosun üzərinə bu qədər cəsarətlə gedə bilsin.

Mümkündür ki, milyarder indi də növbəti hədəf kimi ABŞ-ni görür. Çünki Soros kiçik dövlətlərlə bütün məsələlərini bitirib. Bu ayrı mövzudur ki, həmin yerlərdə istəklərinə nail ola bilmədi. Onun ABŞ-də gələcək prezident seçkiləri ilə bağlı hansısa layihələri maliyyələşdirməsi ağlabatandır. Görünür, bundan xəbər tutan Tramp indidən ona qarşı müharibə elan edib".

Politoloq bildirir ki, Corc Soros 20-30 il əvvəl digər ölkələrdə daha rahat fəaliyyət göstərə bilirdi. Çünki həmin vaxtlar rəngli inqilablarla bağlı onun ünvanına indiki ittihamlar səslənmirdi: "Mərkəzlər açırdı, humanitar yardımlar edirdi. Sosial layihələr dəstəkləyirdi. Haqqında böyük şübhələr yox idi. Lakin üzərindən 20-30 il keçəndən, əsas hədəflər bəlli olandan və

bu layihələr Ukraynada, Gürcüstanda və digər başqa ölkələrdə ifşa olundandan sonra Sorosa inam azaldı. Buna görə də onun indi hansısa ölkədə inqilab təşkil etməsi artıq çətinidir. Çünki bu illər ərzində hamı onu tanıdı və hədəfləri haqqında kifayət qədər məlumatlandı".

Politoloq Tofiq Abbasov mövzu ilə bağlı qəzetə şərhində bildirib ki, Donald Tramp gözlənilən təhlükələrin qarşısını almağa çalışır: "Son günlər Nepalda yaşananlar sözün əsil mənasında "rəngli" inqilabların nəticəsidir. Bu ölkədə 2023-2024-cü illərdə amerikalı politoloq-jurnalist Samanta Pauer, ABŞ Dövlət Katibinin köməkçisi Viktoriya Nuland Nepalda olublar. "Rəngli" inqilabların bir qaracağı var. Orada fəaliyyət göstərən müxtəlif fondlar, institutlar, təchizatlar var ki, onlar əl-birdilər. Hansı ölkə olursa-olsun, onlar orada orta q nöqtələr tapırlar və öz səylərini birleştirirlər. Serbiyada da ağır vəziyyət yaranıb. Doğrudur, orada müxtəlif ölkələrin, o cümlədən ABŞ-nin, Al-nin, Rusiyanın öz marağı var. Hələlik bəlli deyil ki, orada inqilab ruhunu daha çox hansı qüvvələr qidalandırır. Amma hər halda, Serbiya da qeyri-sabit ölkələrdən biridir və proseslər həqiqətən də nəzərdən çıxa bilər.

Sorosçuların fəaliyyəti tək digər ölkələrdə deyil, elə ABŞ-də də şübhələr doğurur. Fikir verin, Tramp hakimiyyətə gələn kimi USAID (ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi) ilə bağlı qərar verdi. O, bildirdi ki, onlar külli miqdarda vəsait xərcləyirlər və o pulların bəziləri yuyulur. Digər tərəfdən isə onlar qeyri-sabit, münafişli ocaqlar yaradırlar. Bir çox ölkələrin sabit axarda gedən həyatını alt-üst edirlər. Tramp anlayır ki, belə mexanizmlər ABŞ-nin daxilində də çaxnaşmalar yarada və hakimiyyəti devirə bilərlər. Buna görə də ABŞ lideri onlardan ehtiyat edir. Ona görə də bildirir ki, Corc Soros və ailə üzvlərinin fəaliyyəti ilə bağlı araşdırmalar aparılmalı, istintaq işləri getməlidir.

Tramp özü daha çox globalistlərə yaxındır. Ultra-globalistlər bütün dünyanın idarə olunmasını dəyişmək istəyirlər. Soros da, Demokratlar Partiyası da, Rokfeller Fondu o komandadadır. Bir neçə maliyyə nəhəngi birləşib və istəyirlər ki, dünyanın müqəddəratını öz əllərində saxlasınlar. Onların fikrincə, dünya birliyi 12-15 zonaya bölmək və dövlətlərin mahiyyətini aşağı salmaq lazımdır ki, transmilli iri 15-ə yaxın şirkət bu prosesin idarə olunmasını öz üzərinə götürsün. Tramp isə bunu istəmir, bildirir ki, dövlətlər hələ öz funksiyasını yerinə yetirir, onlara toxunmaq olmaz".

□ **Sahənə RƏHİMLİ, "Yeni Müsavat"**

Türkiyədə, nəhayət, 16 yaşdan kiçik şəxslərin sosial şəbəkələrdən istifadəsini qadağan edən qanun layihəsi təsdiqlənib. Bu barədə NTV telekanalı xəbər verib.

lar mövcuddur. Fransada 15 yaşdan kiçik istifadəçilərin sosial media hesabı yaratması üçün valideyn razılığı tələb olunur. Almaniyada da 13 yaşdan aşağı şəxslər üçün sosial media istifadəsi yalnız

tam qadağaların effektivliyi və texnoloji olaraq necə nəzarət ediləcəyi hələ də geniş müzakirə mövzudur.

Azərbaycan İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları Sənayesi As-

şəbblərin cəmiyyət üçün faydalı tərəfləri, həmçinin mübahisəli məqamları var. Əvvəlcə qeyd etmək lazımdır ki, uşaq və yeniyetmələrin sosial şəbəkələrdə təhlükəsizliyi bütün dünyada mü-

Bakıda 1,5 milyonluq dələduzluq - şok təfərrüat

“Səderək” və “Binə” ticarət mərkəzində çalışan şəxslər dələduzluqla üzləşib. Onlara qarşı dələduzluq edən şəxs də ticarətlə məşğul olurmuş. Valyuta alqı-satqısına görə verilən pullar “yoxa” çıxıb. İşin diqqət çəkən tərəfi budur ki, ayrı-ayrı tanışlarından pul alan şəxs özünü bıçaqlayıbmış.

Musavat.com xəbər verir ki, “Binə” ticarət mərkəzində mağazası olan 45 yaşlı İlqar Abbasov xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunaraq həbs edilib.

İlqar Abbasov geyim əşyaları satırmış. O, karqo və valyuta alqı-satqısı işi görməyə başladığını deyərək tanışlarından pul almağa başlayıb. Onun pul aldığı şəxslər “Binə” və “Səderək”də ticarətlə məşğul olanlarmış.

Həmin şəxslər İlqar Abbasova valyuta alqı-satqısı edərək 1-2 faiz qazanc əldə etmək, xaricə göndəriləcək pulların dollar olaraq ünvana çatdırılması üçün müxtəlif məbləğlər verib.

İttihama görə, İlqar Abbasov 6 nəfərdən 280 min, 527 min, 238 min, 221 min, 38 min, 255 min manat olmaqla ümumilikdə 1 milyon 559 min manat pul alıb.

Cinayət məsuliyyətinə cəlb edilən İlqar Abbasov ittihamları qəbul etməyib və adicəkilən şəxslərdən pulları sələmə aldığı, bəzilərinə borc götürdüyünü deyib. Abbasov aldığı pulları qaytardığını iddia edib. Zərərçəkmiş şəxslər ondan şikayətçi olub.

İşdə diqqət çəkən məqamlardan biri İlqar Abbasovun özünə xəsarət yetirməsidir. Məlumatla görə, o özünə kürek nəhiyəsindən zərbə vuraraq hücumla məruz qalması ilə bağlı görüntü yaratmaq istəyib. Lakin polis əməkdaşları istintaqla müəyyən ediblər ki, İlqar Abbasov özü-özünə xəsarət yetirib.

İlqar Abbasov bununla borcunu tələb edən şəxslərdən canını qurtarmaq istəyib. Onun özünə xəsarət yetirməsi zərərçəkmişlər tərəfindən iki cür şərh edilib. Bildirilib ki, İlqar Abbasov bununla basqına məruz qaldığını, pulların ələ keçirildiyini göstərmək istəyib. İkinci variantda isə bununla zərərçəkmiş şəxslər tərəfindən təhdidlərə məruz qaldığını, təhdid edildiyini göstərməyə çalışıb.

Zərərçəkmiş şəxslərin ifadələrində diqqət çəkən başqa məqam da olub. Məlum olub ki, “Binə” və “Səderək” ticarət mərkəzlərində pul köçürmə, “abmen” işlərinə rəhbərlik edən Həməzə adlı şəxs var. İlqar Abbasov da özünü Həməzin adamı kimi təqdim edərək pul aldığı şəxslərin etibarını qazanıb.

İstintaq zamanı İlqar Abbasovun bəzi şəxslərlə danışmaları, yazışmaları üzə çıxıb. Abbasovun bəzi şəxslərdən müxtəlif məbləğlərdə pul aldığı, valyuta alqı-satqısı ilə məşğul oldu müəyyən edilib.

Lakin başqa bir məqam var ki, qeyd edilən 1,5 milyon manatlıq pulun dəqiq olaraq İlqar Abbasova çatmasını sübut edən faktlar yoxdur. Çünki tərəflər arasındakı alış-veriş şifahi qaydada olub. Zərərçəkmiş şəxslər bunu etiraf edib.

İlqar Abbasov ittihamda göstərilən məbləğləri inkar edib. Abbasov son zamanlar maliyyə problemləri yaşadığını etiraf edib və problemlərinin olduğunu bildirib.

Zərərçəkmişlər İlqar Abbasovla yanaşı bu işdə onun qardaşı və qayınatasının da adını çəkiblər.

İlqar Abbasov xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunaraq 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Türkiyədə azyaşlılara sosial şəbəkə qadağası, bəs Azərbaycanda?

Ekspertlər deyir ki, bunun praktik tətbiqi çətindir, yalnız VPN-lə...

Sənədə əsasən, provayderlər 16 yaşınadək uşaqlara xidmət göstərə bilməyəcək ki, bu da beynəlxalq platformaları onlar üçün elçətməz edir. Təşəbbüsün məqsədi uşaqları rəqəmsal təhlükələrdən və internetdəki zərərli məzmunlardan qorumaqdır. Qaydaların qüvvəyə minməsinin təfərrüatları və nəzarət üsulları isə hələ dəqiqləşdirilir.

Azərbaycanda da bu mümkünmü? Bəs qadağaların praktik tətbiqi necə, mümkün olacaqmı?

Qeyd edək ki, yalnız Türkiyə deyil, dünyanın bir çox ölkəsində bu istiqamətdə müzakirələr aparılıb. Məsələn, Avstraliya da 2024-cü ildə buna bənzər bir qanunu müzakirəyə çıxarıb. Yeni qaydalara əsasən, 16 yaşdan aşağı uşaqlar sosial media hesabı açma bilməyəcək və platformalar bu yaş məhdudiyyətinə əməl etmədikdə böyük cərimələrlə qarşılaşa bilərlər. Qanunun 2025-ci ilin sonunda qüvvəyə minməsi planlaşdırılır. Avropa ölkələrində isə daha yumşaq, amma nəzarətə yönəlik qayda-

valideyn icazəsi ilə mümkün-dür, 13-16 yaş arası qrupda da bəzi məhdudiyyətlər var. Belçika və İtaliyada da bənzər tənzimləmələr qüvvədədir. Norveç isə 2025-ci ilin sonundan etibarən sosial media üçün minimum yaş həddini 13-dən 15-ə qaldırmağı planlaşdırır.

Bu kimi tədbirlərin məqsədi uşaqları onlara zərər verə biləcək rəqəmsal təsirlərdən qorumaq, internet mühitində daha təhlükəsiz mühit formalaşdırmaqdır. Lakin

sosiasiyası (AİKTSA) idarə Heyətinin sədri Elvin Abbasov mövzu ilə bağlı “Yeni Musavat”a deyib ki, Türkiyənin qəbul etdiyi qərar - 16 yaşdan kiçik şəxslərin sosial şəbəkələrdən istifadəsinə qadağa qoyulması - uşaqları rəqəmsal təhlükələrdən qorumaq baxımından müsbət təşəbbüsdür: “Azərbaycanda da bu mövzu nəzəri olaraq gündəmə gələ bilər, lakin praktiki tətbiqi asan deyil. Çünki beynəlxalq sosial şəbəkələr əsasən öz qlobal qaydalarına uyğun fəaliyyət göstərir və yaş yoxlaması çox vaxt formal xarakter daşıyır. Bundan əlavə, VPN və digər alternativ vasitələrin köməyi ilə belə məhdudiyyətlərin asanlıqla aşılması mümkündür.

Ona görə də, sadəcə, qadağa ilə problemi həll etmək mümkün deyil. Əsas diqqət uşaqların rəqəmsal savadlılığının artırılmasına, valideyn nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsinə və beynəlxalq platformalarla əməkdaşlığa yönəlməlidir. Bu yanaşma həm uşaqların təhlükəsizliyini təmin edər, həm də qadağaların formal qalmasını qarşısını alar”.

Innovasiya üzrə mütəxəssis Bəxtiyar Həsənov da mövzu ilə bağlı “Yeni Musavat”a fikrini bildirib: “Hazırda Türkiyədə müzakirə olunan məsələ rəsmi qəbul olunmuş qərar deyil, sadəcə, gündəmə gətirilmiş bir təşəbbüsdür. Lakin belə tə-

zakirə olunan mövzudur. İnternetdəki zərərli məzmun, kiberzoraklıq və manipulyativ informasiyalar uşaqların psixoloji inkişafına ciddi təsir göstərə bilər. Buna görə də beynəlxalq platformalarda belə mövzular daim aktuallığını saxlayır. Digər tərəfdən, praktik tətbiq məsələsi xüsusilə Avropadakı təcrübələrdə göründüyü qədər müəyyən çətinliklər yaradır. Çünki sosial şəbəkələr qlobal xarakter daşıyır və onların üzərində nəzarəti təcni milli qanunlarla təmin etmək çox vaxt effektiv olmur. Təcrübə göstərir ki, burada valideynlərin maarifləndirilməsi, uşaqlar üçün rəqəmsal savadlılıq proqramları və texniki nəzarət alətlərinə fokuslanmaq önəmli rol oynayır.

Məsələnin Azərbaycan reallığında da müzakirə olunması göründüyü qədər hələ ki gündəmdə deyil. Amma hər hansı qərar qəbul olunmazdan əvvəl geniş ictimai və ekspert müzakirələri aparılmalıdır. Çünki məqsəd qadağa qoymaqdan çox, uşaqlara riskləri öyrətmək, valideynlərə və müəllimlərə maarifləndirmə imkanları, yollar yaratmaqdır. Yekun olaraq onu deyə bilərəm ki, belə mövzularda emosional yox, elmi əsaslarla yanaşmaq vacibdir. Texnologiya sürətlə dəyişir, biz də buna ayaqlaşmalı, qərarları düşünmüş şəkildə məntiqlə verməyə çalışmalıyıq”.

✎ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Musavat”

Gəncədə məhkəmə önündə insident

Gəncədə məhkəmə önündə insident baş verib. Məhkəmə zalından çıxan tərəflər arasında dava baş verib. Bir xanım digərinin saçından tutaraq sürüyüb. Musavat.com xəbər verir ki, hadisə Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin qarşısında baş verib.

Məhkəmə binasından çıxan tərəflər arasında sözlə başlayan mübahisə əlbəyaxa davaya çevrilib. 29 yaşlı Tünzələ Ədilova bacısından şikayətçi olan Ağgöl adlı xanımı döyüb.

Məlumatla görə, Tünzalənin bacısı hazırda həbsdədir. Onun bacısı külli miqdarda oğurluq etməkdə ittiham olunaraq həbs olunub. Həmin işdə zərərçəkmiş şəxs Ağgöldür. Tünzələ bacısını həbs etdirdiyi üçün Ağgölə qarşı qəzəbli olub.

Məhkəmə iclasından çıxandan sonra Ağgölə hücm edərək onun saçından tutaraq sürüməyə başlayıb. Onun başına bir neçə zərbə də endirib.

Məhkəmə binasında olan polislərin də müdaxiləsi ilə tərəfləri sakitləşdirmək mümkün olub. Tünzələ Ədilova barəsində xuliqanlıq maddəsi ilə cinayət işi açılıb.

Tünzələ ilkin ifadəsində Ağgölü vurduğunu desə də məhkəmədə bunu inkar edib. Bildirib ki, istintaqda ifadə verən zaman deyilən sənədlərə imza çəkib. Amma belə bir ifadə verməyibmiş.

Zərərçəkmiş Ağgöl ifadəsində deyib ki, Tünzələ ona yaxınlaşaraq “səni öldürəcəm” deyib. Ağgöl Tünzalədən şikayətçi olduğunu deyib.

Məhkəmənin hökmü ilə polis nəzarətində olan Tünzələ 1500 manat cərimə edilib.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 167 (8777) 18 sentyabr 2025

S
e
n
t
y
a
b
r

Yaponiyada siyasi partiyaya süni intellekt basçılıq edəcək

Yaponiyanın "Dirçəlişə gedən yol" siyasi partiyası "yeni lideri"nin süni intellekt olacağını elan edib. Bildirilir ki, partiyanın əvvəlki rəhbəri Sindzi İsimaru iyulda ölkə parlamentinin yuxarı palatasına keçirilən seçkidə uğursuz nəticələrə görə istefa verib.

"Yeni lider süni intellekt olacaq", - deyər İsimarunun yerinə partiyada xil seçkidə qalib gələn 25 yaşlı aspirant Koki Okumura bildirib. Universitetdə süni intellekt üzrə təhsil alan tələbə özünün partiyanın "yeni rəhbəri"nin köməkçisi kimi fəaliyyət göstərəcəyini söyləyib. O vurğulayıb ki, süni intellekt partiya üzvlərinin siyasi fəaliyyətinin xarakterini müəyyən etməyəcək. Ona partiya üzvləri arasında resursların bölüşdürülməsi kimi vəzifələr həvalə olunacaq.

Çayla birlikdə bu meyvəni qəbul edin - ömrü 10 il uzadır

Yeni araşdırma göstərib ki, uzun və sağlam ömrün sirri yalnız qidaların miqdarında deyil, həm də müxtəlifliyinə bağlıdır. Mütəxəssislər flavonoidlərlə zəngin qidaların - giləmeyvə, alma, portağal, üzüm və digər meyvələrin - xüsusilə çayla birlikdə istehlak edilməsinin ürək-damar xəstəliklərindən tutmuş 2-ci tip diabetə qədər bir çox xəstəlik riskini azaltmışını bildiriblər.

Araşdırmaya görə, gündə iki stəkan çay qəbul etmək ümumi ölüm riskini 16%, ürək-damar, diabet və tənəffüs xəstəlikləri riskini isə 10%-ə qədər azalda bilər. Çayla birlikdə qəbul edilən flavonoidlər damarları genişləndirir, qan şəkərini balanslaşdırır və ömrü 10 ilədək uzada bilər.

ABŞ-də 140 il əvvəl itən "kabus gəmi" tapıldı

ABŞ-nin Viskonsin ştatı sahillərində 140 il əvvəl şiddətli fırtınada itən yük gəmisi - "F.J. King" qayığının qalıqları tapılıb. Oxu.Az xəbər verir ki, məlumatı Viskonsin Tarix Cəmiyyəti və Viskonsin Sualtı Arxeologiya Assosiasiyası təsdiqləyib.

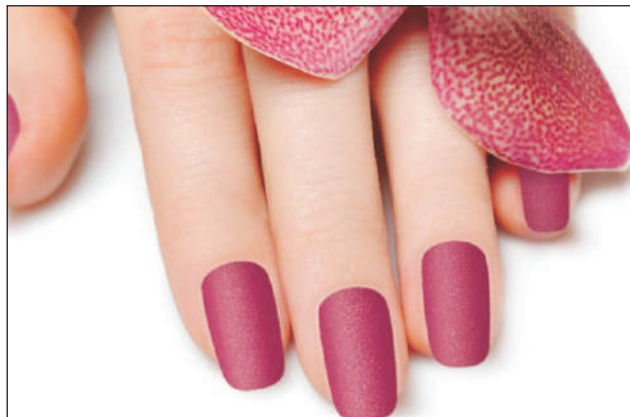
Qalıqlar gölün sahilindəki kiçik Beyli limanı yaxınlığında aşkarlanıb. Uzunluğu 50 metr olan, üçdirekli "F.J. King" 15 sentyabr 1886-cı ildə Miçiqanın Ekanaba şəhərindən Çikaqoya dəmir filizi daşıyarkən güclü fırtınaya düşüb. Dalğaların təsirindən göyertəsi dağılan gəmi kapitan Uilyam Qriffin və

heyətin bütün səylərinə baxmayaraq batıb. Lakin ekipaj başqa bir qayıq tərəfindən xilas edilərək Beyli limanına aparılıb.

Onilliklər boyu gəminin dəqiq batdığı yer barədə ziddiyyətli məlumatlar onun tapılmasına mane olub. 1970-ci illərdən bəri keçirilən çoxsaylı

ekspedisiyalar nəticəsiz qayıtdığından, "F.J. King" "kabus gəmi" adlandırılıb. Dəniz tədqiqatçısı Brendon Baylodun rəhbərlik etdiyi komanda kapitanın fırtına zamanı yanlış koordinatlar verdiyini ehtimal edərək, axtarışları mayak nəzarətçisinin qeydlərində göstərilən beş kvadrat kilometrlik ərazidə cəmləşdirib. Nəticədə radar suyun altında 50 metrlik obyekt qeydə alıb və gəminin özəyinin bütöv halda qaldığı müəyyən edilib.

Qalıcı dırnaq boyalarının tərkibi və potensial zərərləri nədir?

Qadınlar arasında getdikcə populyarlaşan qalıcı dırnaq boyaları estetik görüntüsü və uzunmüddətli qalması ilə üstünlük təşkil etsə də, sağlamlıq baxımından müəyyən risklər daşıyır.

Bəs hansı riskləri var? Mütəxəssislər bildirirlər ki, bu cür məhsulların tərkibindəki kimyəvi maddələr dırnaq səthini zədələyir, incəldir və qırılma hallarını artırır.

Uzun müddət gel lak istifadəsi nəticəsində dırnaqlar ha-

va ala bilmir, saralır və zəifləyir. Qalıcı lakların tətbiqi zamanı istifadə edilən UV lampaları isə dəriyə zərər verə, hətta davamlı istifadə halında dəridə hüceyrə pozuntularına və xərçəng riskinə yol açır. Bundan başqa, formaldehid və to-

luen kimi maddələr bəzi insanlarda allergik reaksiyalara, dəridə qaşınma və qızartıya səbəb ola bilər. Dırnağın hava ilə təmasının azalması nəmlik yığılmasına, nəticədə göbələk və bakterial infeksiyaların yaranmasına şərait yaradır. Mütəxəssislər tövsiyə edir ki, qalıcı lakdan istifadə edən şəxslər müəyyən aralıqlarla fasilə versin, dırnaqlarını dincəlsin və məhsulların keyfiyyətinə diqqət etsin. UV lampalardan istifadə zamanı qoruyucu əlcəklər taxmaq və ya günəşdən qoruyucu krem çəkmək tövsiyə olunur. Eyni zamanda gel lakların çıxarılması ev şəraitində yox, mütəxəssis nəzarəti ilə aparılmalıdır. Qalıcı dırnaq boyaları estetik cəhətdən cazibədar görünə bilər, lakin istifadə edilmədikdə də dırnaq, həm də ümumi dəri sağlamlığı üçün təhlükəli ola bilər.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yatarkən başınızın altına hündür balış qoymayın, yoxsa boynunuz tez qırışar.
- * Əgər yumurtanın ağı axıb sarısı qalıbsa, onu ehməllə su olan bankaya qoyduqda uzun müddət təzə qalır.
- * Yumurtanı bişirərkən onun küt tərəfindən iynə, ya da sancaqla deşik açılarsa, o sınımaz.
- * Soda tam neytrallaşsın deyər xəmir yoğurarkən sodanın üstünə bir az sirkə, ya da limon şirəsi tökmək lazımdır. Soda xəmiri çox yoğurmurlar, çünki yapışır və yumşaq olur.
- * Əgər xəmirin tez acımasını istəyirsinizsə, xəmirə bir neçə makaron batırın.
- * Əti saxlamaq istəyirsinizsə, yumayın, çünki əti yuyanda tez xarab olur.
- * Əti bişirərkən yaxşı bulyon almaq istəyirsinizsə, soyuq suya, ətin özünün dadlı olmasını istəyirsinizsə, isti suya salın.
- * Əti bişirməmişdən əvvəl duzlamayın, çünki duzdan onun şirəsi çıxır, bu da onun keyfiyyətinin itməsinə səbəb olur.
- * Təzə südü işıqda saxladıqda tərkibindəki A və C vitaminləri itir.
- * Südə şəkər (1 l südə 1 çay qaşığı) qatıb qaynatdıqda uzun müddət təzə qalır və vitaminləri itmir.
- * Çeyirdəkli meyvələrdən bişirilmiş kompotları 1 ildən artıq saxlamaq olmaz. Çünki çeyirdəkdə qaldıqca həyat üçün təhlükəli olan sianid turşusu əmələ gəlir.
- * Bir çoxları mürəbbəni mis ləyənlərdə bişirir, məsləhət görülür ki, mürəbbə ləyəndən tez boşaldılsın, çünki mürəbbədə zəhərli maddələr əmələ gələ bilər.
- * Büzülmüş almaları bir neçə saatlığa soyuq suda saxlasanız, almalar əvvəlki görkəmini alar.

Tramp TikTok-la bağlı fərman imzaladı

ABŞ Prezidenti Donald Tramp TikTok sosial şəbəkəsini ölkə ərazisində qadağan edən qanunun icrasının təxirə salınma müddətinin 2025-ci il dekabrın 16-dək uzadılmasını nəzərdə tutan fərman imzalayıb.

Oxu.Az-ın xəbərinə görə, bu barədə sənəd Ağ Evin saytında dərc olunub. Fərman Ədliyyə Departamentinə yeni müddət başa çatana qədər tətbiqin bloklanması üçün heç bir tədbir görməməyi və cərimə tətbiq etməməyi nəzərdə tutur.

Hər gün soğan yeyin - xəstəliklərə qarşı qoruyucu güc

Mütəxəssislərin sözlərinə görə, gündəlik qidalanmada tez-tez istifadə olunan soğan təkcə yeməklərə dad qatmır, həm də ürək və damar sağlamlığını qorumaqda mühüm rol oynayır.

Araşdırmalar göstərir ki, soğanın tərkibindəki antioksidantlar, flavonoidlər və kükürd birləşmələri qan dövranını yaxşılaşdırır, xolesterin səviyyəsini balansda saxlayır və damarların elastikliyinə artırır.

Qanı duruldur, tromb yaranmasının qarşısını alır. Xolesterini salaraq ürək-damar xəstəlikləri riskini azaldır. Güclü iltihabəleyhinə təsir göstərir. İmmuniteti gücləndirir və orqanizmi sərbəst radikallardan qoruyur.

Mütəxəssis əlavə edib ki, soğandan müntəzəm istifadə təkcə ürək və qan damarlarına müsbət təsir göstərmir, həm də qanda şəkərin səviyyəsini nəzarətdə saxlamağa yardım edir. Bu isə diabet xəstələri üçün xüsusilə faydalı ola bilər.

Mütəxəssislər soğanın xüsusilə çiç halda daha çox fayda verdiyini vurğulayıb. Salatlarla, sirkəli qarışıqlarla və ya yeməklərlə birlikdə qəbul edilməsi tövsiyə olunur.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500